

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101006/B/2024/421000429313

**FINANCOVANIE MIESTNEJ SAMOSPRÁVY SO
ZAMERANÍM NA PODIELOVÉ DANE**

Bakalárska práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

**FINANCOVANIE MIESTNEJ SAMOSPRÁVY SO
ZAMERANÍM NA PODIELOVÉ DANE**

Bakalárska práca

Označenie práce: Bakalárska práca

Študijný program: Ekonómia a manažment

Študijný odbor: Financie, bankovníctvo, poisťovníctvo

Školiace pracovisko: Katedra financií

Vedúci záverečnej práce: Ing. Lukrécia Kováč Gerulová, Phd.

Bratislava 2024

Richard Miklovič

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne, a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Bratislava, 2024

.....

Richard Miklovič

Pod'akovanie

Rád by som vyjadril svoje pod'akovanie Ing. Lukrécii Kováč Gerulovej Phd. Za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a usmernenie pri písaní bakalárskej práce.

ABSTRAKT

MIKLOVIČ, Richard: Financovanie miestnej samosprávy so zameraním na podielové dane. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Financie, bankovníctvo, poisťovníctvo. – Vedúca záverečnej práce: Ing. Lukrécia Kováč Gerulová, Phd. – Bratislava: NHF EU, 2024,

Táto bakalárska práca sa zameriava na financovanie miestnej samosprávy v Slovenskej republike s osobitným dôrazom na podielové dane. Práca je rozdelená do 3 kapitol. Obsahuje 16 tabuliek a 1 graf vo forme obrázku. V prvej kapitole je významné jej teoretické zameranie na miestnu samosprávu a jej financovanie. Práca podrobne analyzuje podielové dane všeobecne a vo vybraných krajinách, na Slovensku a v Rakúsku. Výhody a výzvy spojené s ich využívaním a ich vplyv na kvalitu a dostupnosť verejných služieb. Druhá kapitola sa venuje metodike práce. Zahŕňa použitie metód komparácie, analýzy, syntézy a selekcie na získanie a spracovanie dát. Tretia kapitola obsahuje zhodnotenie systému podielových daní v Rakúsku a návrhy na zlepšenie systému podielových daní na Slovensku, ako aj simuláciu implementácie rakúskeho systému podielových daní na Slovensko. Výsledky práce sú založené na dôkladnej analýze odbornej literatúry, zákonov a príkladov dobrej praxe z Európy a sveta, ako aj na údajoch z oficiálnych databáz. Práca poskytuje komplexný pohľad na súčasný stav financovania miestnych samospráv na Slovensku a ponúka konkrétne odporúčania na zlepšenie tohto systému.

Kľúčové slová: miestna samospráva, podielové dane, miestna správa, financovanie miestnej správy, decentralizácia vládnej moci

ABSTRACT

MIKLOVIČ, Richard: Financing Local Government with a Focus on Shared Taxes. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Finance, Banking, Insurance. – Supervisor of the final thesis: Ing. Lukrécia Kováč Gerulová, PhD. – Bratislava: FNE EU, 2024,

This bachelor's thesis focuses on the financing of local governments in the Slovak Republic, with a special emphasis on shared taxes. The thesis is divided into three chapters. It contains 16 tables and 1 chart in the form of an image. The first chapter is significant for its theoretical focus on local government and its financing. The thesis provides a detailed analysis of shared taxes in general and in selected countries, specifically Slovakia and Austria. It examines the advantages and challenges associated with their use and their impact on the quality and availability of public services. The second chapter is dedicated to the methodology of the work. It includes the use of comparison, analysis, synthesis, and selection methods for data acquisition and processing. The third chapter contains an evaluation of the shared tax system in Austria and proposals for improving the shared tax system in Slovakia, as well as a simulation of the implementation of the Austrian shared tax system in Slovakia. The results of the thesis are based on a thorough analysis of professional literature, laws, and examples of good practice from Europe and the world, as well as data from official databases. The thesis provides a comprehensive view of the current state of local government financing in Slovakia and offers specific recommendations for improving this system.

Keywords: local government, shared taxes, local administration, financing of local administration, decentralization of government power

Obsah

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE.....	1
Úvod.....	8
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ.....	9
1.1 Financovanie miestnej samosprávy	9
1.1.1 Financovanie miestnej samosprávy v SR	11
1.2 Financovanie miestnej samosprávy prostredníctvom podielových daní	13
1.2.1 Podielové dane v SR	14
1.3 Financovanie miestnej samosprávy v Rakúsku	16
1.3.1 Financovanie spolkových krajín v Rakúsku	17
1.3.2 Financovanie obcí v Rakúsku	18
1.3.3 Podielové dane v Rakúsku	19
2 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	22
3 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA	24
3.1 Porovnanie výkonnosti ekonomík Slovenska a Rakúska podľa vybraných ukazovateľov.....	24
3.1.1 Hrubý domáci produkt na obyvateľa	24
3.1.2 Zamestnanosť.....	25
3.1.3 Bežný účet platobnej bilancie na obyvateľa	26
3.1.4 Celkové príjmy verejnej vlády na obyvateľa.....	27
3.1.5 Celkové výdavky verejnej vlády na obyvateľa.....	27
3.2 Analýza príjmov a výdavkov miestnej a regionálnej úrovne v SR a v Rakúsku.....	28
3.2.1 Príjmy a výdavky miestnej a regionálnej úrovne v SR.....	28
3.2.2 Príjmy a výdavky miestnej a regionálnej úrovne v Rakúsku.....	29
3.3 Miera decentralizácie na Slovensku a v Rakúsku.....	33
3.3.1 Miera decentralizácie meraná indexom decentralizácie	33
3.3.2 Príjmy z medzivládnych transferov ako indikátor miery decentralizácie....	35
3.4 Simulácia rakúskeho systému podielových daní na Slovensko.....	37
3.4.1 Simulácia a jej výsledky	38
3.4.2 Zhrnutie výsledkov	41
Záver	43
Zoznam použitej literatúry	44

Úvod

V súčasnej dobe je otázka efektívneho financovania miestnej samosprávy kľúčovou pre zabezpečenie kvality a dostupnosti verejných služieb na lokálnej úrovni. Tento problém je o to naliehavejší na Slovensku, kde prebieha neustála diskusia o rozdelení príjmov medzi jednotlivé úrovne vlády a efektívnom využívaní finančných zdrojov pre potreby obyvateľstva. Práve v tejto súvislosti sa táto bakalárska práca zameriava na jednu zo základných komponentov financovania – podielové dane a ich vplyv na fungovanie a financovanie miestnej samosprávy. Význam, ciele a zámery tejto práce sú hlboko zakorenené v potrebe porozumieť a optimalizovať procesy, ktoré môžu priamo ovplyvniť kvalitu života na lokálnej úrovni. Dôležitosť tejto práce spočíva v jej schopnosti poskytnúť komplexný pohľad na súčasný stav a zhodnotiť využitie tohto nástroja vo vybraných krajinách, konkrétne v Rakúsku. Práca analyzuje a porovnáva systém financovania miestnej správy v Rakúsku, čím poskytuje cenné porovnanie, ktoré môže slúžiť ako inšpirácia pre potenciálne zlepšenia na Slovensku. Rozhodli sme sa spracovať túto tému nielen pre jej aktuálnosť a priamu aplikovateľnosť v praxi, ale predovšetkým pre jej schopnosť prispieť k hlbšiemu porozumeniu kritických aspektov, ktoré formujú financovanie miestnej samosprávy na Slovensku. Táto práca sa opiera o teoretické východiská decentralizácie vládnych právomocí, ktoré umožňujú presnejšie zacielenie verejných zdrojov tam, kde sú najviac potrebné. Práca vychádza z dôkladnej analýzy a porovnania medzinárodných príkladov a odbornej literatúry, pričom obsahuje aj simuláciu implementácie rakúskeho systému podielových daní na Slovensku. Tieto kapitoly vytvárajú základ pre pochopenie významu a cieľov tejto práce, sú zároveň odrazovým mostíkom pre hlbšie pohľady a analýzy uvedené v nasledujúcich častiach práce. Výsledky a zistenia tejto práce môžu prispieť k lepšiemu pochopeniu financovania miestnej samosprávy a ponúknuť konkrétne odporúčania na zlepšenie súčasného systému na Slovensku.

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATUKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

1.1 Financovanie miestnej samosprávy

Miestna vláda označuje najnižšiu úroveň správy v rámci väčšieho politického alebo administratívneho celku, ako je štát alebo národ. Tieto špecifické formy verejnej správy vo väčšine kontextov existujú ako najnižšia úroveň správy v danom štáte. Úloha a fungovanie miestnej vlády sa môže medzi krajinami výrazne líšiť, ale všeobecne majú tieto orgány niekoľko spoločných charakteristík a funkcií.

„Lokálna vláda sa vzťahuje na špecifické inštitúcie alebo subjekty vytvorené národnými ústavami (Brazília, Dánsko, Francúzsko, India, Taliansko, Japonsko, Švédsko), ústavami štátov (Austrália, Spojené štáty), bežnou legislatívou vyššieho stupňa centrálnej vlády (Nový Zéland, Spojené kráľovstvo, väčšina krajín), provinciálnou alebo štátnou legislatívou (Kanada, Pakistan), alebo exekutívnym príkazom (Čína) na poskytovanie širokého rozsahu špecifikovaných služieb v relatívne malom geograficky vymedzenom území. Miestne riadenie je širší pojem a definuje sa ako formulácia a vykonávanie kolektívnych akcií na miestnej úrovni. Zahŕňa teda priame a nepriame úlohy formálnych inštitúcií miestnej vlády a vládnych hierarchií, ako aj úlohy neformálnych noriem, sietí, komunitných organizácií a občianskych združení pri uskutočňovaní kolektívnych akcií tým, že definujú rámec pre interakcie občan-občan a občan-štát, kolektívne rozhodovanie a poskytovanie miestnych verejných služieb.“¹

Miestne vlády sú zodpovedné za každodennú správu svojich oblastí. Zahŕňa to implementáciu a presadzovanie miestnych zákonov a predpisov, udržiavanie verejných záznamov i vydávanie povolení a licencií. Ďalšou funkciou miestnych samospráv je poskytovanie verejných služieb. Poskytujú základné verejné služby ako zásobovanie vodou, správu odpadov, verejnú dopravu a sociálne služby. Tieto služby sú kľúčové pre udržanie základnej infraštruktúry komunity. Ďalej často zabezpečujú vzdelávanie a zdravie. V mnohých krajinách majú miestne vlády významnú úlohu v systémoch vzdelávania a verejného zdravotníctva. Môže to zahŕňať prevádzku škôl, zdravotných stredísk aj nemocníc alebo poskytovanie financovania pre tieto zariadenia. Ďalšou kompetenciou je využívanie pôdy a plánovanie. Miestne samosprávy zvyčajne spravujú využívanie pôdy vo svojej oblasti, vrátane plánovania rozvoja a rastu, zonácie a

¹ BOADWAY, R. SHAH, A. 2009. Fiskal Federalism Principles and Practices of Multiorder Governance. Cambridge : CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2009. [cit. str. 242] ISBN-13 978-0-511-65087-1

stavebných kontrol na zabezpečenie dodržiavania miestnych predpisov. Na zodpovednosť majú ďalej verejnú bezpečnosť. Sú často zodpovedné za verejnú bezpečnosť prostredníctvom miestnej polície, hasičských zborov a núdzových služieb. Taktiež sa neustále snažia o ekonomický rozvoj. Miestne vlády môžu tiež aktívne prispievať k ekonomickým rozvojovým snahám, vrátane správy verejného majetku, podpory miestnych podnikov a podpory iniciatív na vytváranie pracovných miest.

Štruktúra miestnej vlády sa veľmi líši. Vo väčšine krajín zahŕňa obce, okresy alebo oblasti. Každá z nich môže mať primátora alebo iného voleného výkonného funkcionára spolu s radou alebo zastupiteľstvom, ktoré schvaľuje miestne zákony a rozpočty. Úradníci miestnej vlády sú zvyčajne volení obyvateľmi miestnej oblasti. Tieto voľby určujú, kto bude zastupovať záujmy komunity na miestnej úrovni. Miestne vlády sú obvykle financované kombináciou miestnych daní (ako je daň z nehnuteľnosti), poplatkov za služby a dotácií alebo financovania od vyšších úrovní vlády. *„Finančná funkcia bola vždy dôležitá pre fungovanie miestnej samosprávy. „Náležitý finančný úradník“ je jediné výslovne požadované menovanie pre všetky miestne orgány; neexistuje porovnateľná požiadavka na menovanie generálneho riaditeľa.“*²

Miestne vlády majú právomoc prijímať zákony relevantné pre ich jurisdikciu. To môže zahŕňať zákony o kontrole hluku, vlastníctve domácich zvierat, podnikateľských operáciách a iných otázkach špecifických pre komunitu. Miera autonómie, ktorú majú miestne vlády, sa môže výrazne líšiť. V niektorých krajinách majú miestne vlády značnú nezávislosť a môžu prijímať mnoho rozhodnutí bez vyššieho schválenia. V iných môžu byť ich akcie prísne kontrolované štátnymi alebo národnými zákonmi.

Najväčšie zdroje financovania verejných investícií miestnych samospráv v EÚ zahŕňajú vlastné financovanie, kapitálové transfery, súkromných zainteresovaných aktérov a dlh. Vlastné financovanie pozostáva z vlastných bežných príjmov alebo rezerv nahromadených prostredníctvom minulých rozpočtových prebytkov. Kapitálové transfery prichádzajú buď od centrálnej vlády, alebo od nadnárodných inštitúcií, ako je napríklad EÚ.

Súkromní zainteresovaní aktéri prispievajú prostredníctvom mimo súvahových schém, ako sú verejno-súkromné partnerstvá, ktoré v mnohých krajinách za posledné

² KERLEY, R. 1994. Managing in Local Government. Houndmills: THE MACMILLAN PRESS LTD, 1994. [cit. str. 88] ISBN 978-0-333-60468-7

desaťročie nabrali na dôležitosti. Dlh predstavuje ďalší zdroj financovania, pričom miestne samosprávy si požičiavajú na trhoch, od verejných inštitúcií alebo centrálnej vlády.

Podiel každého zdroja financovania sa líši medzi krajinami a v priebehu rokov, pričom financovanie z dlhu tvorí len relatívne malú časť celkových miestnych verejných investícií.³

1.1.1 Financovanie miestnej samosprávy v SR

V súčasnosti sa miestna samospráva na Slovensku skladá z obcí a miest, pričom výkonnú moc majú priamo zvolení starostovia/primátori. Obce spravujú vlastné financie, ktoré sú pod dohľadom hlavných audítorov. Národný zákonodarný orgán, Národná rada Slovenskej republiky a štruktúra miestnej samosprávy, vrátane dvojúrovňového systému správy (regionálnej a miestnej úrovne), hrajú významné úlohy v rámci správneho rámca.

Slovenská republika je unitárnym štátom s dvoma úrovňami subnárodnej vlády, regiónmi a obcami. Najnižšou úrovňou so samosprávou je obec, zatiaľ čo okresy sa tu nepočítajú, pretože nie sú samosprávnymi jednotkami. Slovensko má celkovo 2927 miestnych administratívnych jednotiek (LAUs), pričom priemerná veľkosť populácie podľa LAU je 1865 obyvateľov.

Hoci štátny dohľad nad činnosťami miestnej samosprávy nie je vylúčený, miestna samospráva má legislatívne určené originálne úlohy, ktoré vykonáva samostatne. Mechanizmy jej fungovania, vrátane zhromaždenia obyvateľov, miestneho referenda alebo činnosti obecných orgánov sú zakotvené v Ústave SR, jednotlivé mechanizmy sú podrobnejšie precizované zákonom SNR č. 369/1990 Zb.⁴ o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov. Aj pri výkone svojich originálnych kompetencií, ktoré obec vykonáva vo svojom vlastnom mene a s vlastnými finančnými zdrojmi, je viazaná právnou úpravou v rámci zákonov a vlastných mocenských aktov. Okrem originálnych kompetencií miestna samospráva zabezpečuje aj neoriginálne kompetencie prenesené zo štátnej správy, kde sa očakáva, že nižšia úroveň správy zaistí ich efektívnejšie a dostupnejšie plnenie. Taktiež sa tu počíta s tým, že ak je miestnej samospráve pridelená prenesená kompetencia z centrálnej úrovne, mala by samospráva k tejto pridelenej právomoci získať aj financie potrebné na jej výkon.

³ OECD-ilibrary. Článok: Funding and financing of local government public investment. 2022. Dostupné na: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/3d15c97e-en/index.html?itemId=/content/component/3d15c97e-en>

⁴ Slov-Lex. Zákon: Zákon 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1990/369/20240401>

Miestna správa plní široké spektrum funkcií, zabezpečujúc základné verejné služby a správu na lokálnej úrovni. Medzi jej hlavné úlohy patrí správa verejného majetku, poskytovanie služieb v oblasti školstva, kultúry, zdravotníctva, sociálnych služieb, údržba a rozvoj infraštruktúry, ako sú cesty, verejné osvetlenie, vodovody a kanalizácie. Miestna samospráva tiež zabezpečuje služby v oblasti verejného poriadku, ako sú miestna polícia i hasiči, a podieľa sa na plánovaní územného rozvoja, regulácii výstavby a ochrane životného prostredia.

Financovanie miestnej samosprávy v SR rieši zákon o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy č. 583/2004 Z.z.⁵ a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Príjmy rozpočtu obce na Slovensku zahŕňajú rôzne finančné zdroje, ktoré umožňujú obci financovať svoje činnosti a poskytovať verejné služby. Základ tvoria výnosy z miestnych daní a poplatkov, ako sú daň z nehnuteľností a poplatky za komunálny odpad. Ďalšie príjmy pochádzajú z nedaňových zdrojov, ako sú príjmy z prenájmu a predaja majetku obce či ziskov z podnikania. Významným zdrojom sú tiež úroky, sankcie a dary, rovnako aj podiely na štátnych daniach, ktoré sú obciam prerozdelené podľa predpisov. Obce prijímajú dotácie zo štátneho rozpočtu a fondov na krytie špecifických nákladov a projektov. Prostriedky z Európskej únie a iné zahraničné zdroje dopĺňajú príjmy, rovnako ako mimorozpočtové fondy a združené prostriedky, ktoré poskytujú väčšiu finančnú flexibilitu. Rozhodnutia o využití príjmov sú v rukách obce, tá určuje alokáciu zdrojov podľa svojich potrieb, pričom v prípade darov môže darca určiť ich konkrétne použitie. Medzi kľúčové miestne dane, ktoré môže obec stanoviť, patria: daň z nehnuteľností, daň za psa, daň za užívanie verejného priestranstva, daň za ubytovanie, daň za predajné automaty, daň za nevýherné hracie prístroje, daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta, daň za jadrové zariadenie.

Obce na Slovensku majú možnosť ukladať rôzne typy miestnych daní a poplatkov, ktoré prispievajú k ich príjmom a umožňujú financovanie lokálnych služieb a projektov. Na toto nám slúži zákon o miestnom poplatku za rozvoj č. 447/2015 Z.z.⁶ a o zmene a doplnení niektorých zákonov a rovnako aj zákon o správnych poplatkoch č. 145/1995⁷.

⁵ Slov-Lex. Zákon: Zákon č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/583/20240501>

⁶ Slov-Lex. Zákon: Zákon č. 447/2015 Z.z. o miestnom poplatku za rozvoj a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/447/20191130>

⁷ Slov-Lex. Zákon: Zákon č. 145/1995 Z.z. o správnych poplatkoch. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1995/145/20240627>

1.2 Financovanie miestnej samosprávy prostredníctvom podielových daní

„Podielové financovanie je metóda, pri ktorej vládna jednotka rozdeľuje časť svojich daňových príjmov iným vládnym jednotkám. Napríklad provincie alebo štáty môžu deliť príjmy s miestnymi vládami, alebo národné vlády môžu deliť príjmy s provinciami alebo štátmi. Zákony určujú formuly, podľa ktorých sa príjmy rozdeľujú; jednotky, ktoré peniaze prijímajú, sú väčšinou oslobodené od kontroly zo strany poskytovateľa a prijímajúce jednotky môžu, ale nemusia spolufinancovať prijaté sumy.“⁸

Zvyčajne vyššia úroveň vlády, ako je federálna alebo štátna vláda, vyberá určité dane. Vybrané daňové príjmy sa distribuujú nižším úrovniam vlády (štátnej, provinciálnej, lokálnej alebo obecnej) na základe špecifických vzorcov. Tieto vzorce môžu zohľadňovať faktory ako veľkosť populácie, príjem na hlavu alebo špecifické potreby, ako sú výdavky na infraštruktúru. Podielové dane majú za cieľ znižovať fiškálne rozdiely medzi rôznymi regiónmi alebo administratívnymi oblasťami redistribúciou zdrojov tam, kde sú najviac potrebné. Toto pomáha zabezpečiť, že menej ekonomicky prosperujúce oblasti môžu stále financovať verejné služby, ako sú vzdelávanie, zdravotná starostlivosť a doprava.

Medzi výhody podielových daní patrí pomoc zabezpečiť, že všetky regióny majú dostatočné prostriedky na poskytovanie základných služieb. Umožňuje miestnym vládam realizovať projekty, na ktoré by samy nemali dostatok prostriedkov. Pomáha vyrovnávať ekonomické šoky, ktoré by mohli ovplyvniť konkrétne regióny viac ako iné.

Na druhej strane čelia aj výzvam. Miestne vlády sa môžu stať závislými na zdieľaných príjmoch, čo znižuje ich motiváciu optimalizovať miestny výber daní alebo zlepšiť efektívnosť. Vzorce na alokáciu môžu byť predmetom politickej manipulácie, ktorá uprednostňuje niektoré regióny pred inými. Správa a monitorovanie distribúcie a využitie zdieľaných daní môže byť administratívne náročné.

V Európe sú systémy zdieľania daní dosť bežné, pretože umožňujú redistribúciu daňových príjmov medzi rôznymi úrovňami vlády - národnou, regionálnou a miestnou. Tu je podrobnejší zoznam európskych krajín, ktoré používajú podielové alebo redistribučné daňové systémy, často zahrňajúce zložité fiškálne dohody:

⁸ The Editors of Encyclopaedia Britannica. Článok: Revenue sharing. 2024. Dostupné na: <https://www.britannica.com/money/revenue-sharing-government>

Tabuľka 1: Podielové dane v Európe

Por. č.	Krajina	Popis systému zdieľania daní
1	Nemecko	Využíva komplexný systém zdieľania daní medzi federálnou, štátnou a miestnou vládou.
2	Švajčiarsko	Má federálnu štruktúru so zdieľaním daní medzi Konfederáciou, kantónmi a obcami.
3	Rakúsko	Využíva schému fiškálnej rovnocennosti, ktorá zahŕňa zdieľanie daňových príjmov medzi federálnou, štátnou a miestnou úrovňou.
4	Belgicko	Má model fiškálneho federalizmu, kde regióny a komunity zdieľajú daňové príjmy.
5	Španielsko	Má autonómne komunity, ktoré zdieľajú daňové príjmy s centrálnou vládou.
6	Taliano	Regionálne a miestne vlády majú dohody o zdieľaní príjmov s centrálnou vládou.
7	Francúzsko	Hoci je centralizované, má mechanizmy na zdieľanie daňových príjmov medzi rôznymi úrovňami vlády.
8	Holandsko	Používa systém, kde sa daňové príjmy zdieľajú s provinciami a obcami.
9	Švédsko	Využíva systém vlády, kde miestne obce dostávajú časť daňových príjmov.
10	Nórsko	Podobne ako Švédsko, má systém zdieľania daňových príjmov s miestnymi vládami.
11	Fínsko	Miestne obce dostávajú významnú časť svojich príjmov zo zdieľaných daní.
12	Dánsko	Má centralizovaný systém výberu daní s rozdelením príjmov obciam.
13	Portugalsko	Má mechanizmy na zdieľanie určitých daňových príjmov s autonómnymi regiónmi a miestnymi vládami.
14	Poľsko	Používa systém zdieľania daní medzi centrálnou a miestnou vládou.
15	Česká republika	Zdieľa daňové príjmy medzi rôznymi úrovňami vlády.
16	Slovensko	Využíva systém zdieľania daní medzi rôznymi úrovňami vlády.
17	Maďarsko	Má zdieľané zdanenie medzi centrálnou a miestnou vládou.
18	Rumunsko	Miestne vlády dostávajú časť národných daňových príjmov.
19	Bulharsko	Má fiškálny systém, ktorý redistribuuje daňové príjmy medzi obcami.
20	Grécko	Určité dane sú zdieľané medzi národnou a miestnou vládou.
21	Írsko	Miestne úrady získavajú financovanie prostredníctvom zdieľaných daňových príjmov.
22	Chorvátsko	Využíva systém, kde sú určité dane zdieľané s regionálnymi a miestnymi vládami.
23	Slovinsko	Má decentralizovaný systém distribúcie daňových príjmov.
24	Litva	Využíva schému zdieľania daňových príjmov medzi centrálnou a miestnou vládou.
25	Lotyšsko	Zdieľa daňové príjmy medzi rôznymi úrovňami vlády.
26	Estónsko	Miestne vlády profitujú zo zdieľaných daňových príjmov.
27	Luxembursko	Miestne vlády dostávajú podiel z vybraných daní z príjmu.
28	Cyprus	Má miestne authority, ktoré získavajú financie zo zdieľaných daní.
29	Malta	Hoci je centralizovaná, zahŕňa zdieľanie určitých daňových príjmov s miestnymi radami.
30	Spojené kráľovstvo	Používalo zložitý systém redistribúcie daní medzi svojimi krajinami a regiónmi. (pred Brexitom)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa Global Revenue Statistic Database od OECD

1.2.1 Podielové dane v SR

Podielové dane na Slovensku predstavujú dôležitý zdroj príjmov pre miestne samosprávy. Ide o časť výnosu z niektorých štátnych daní, ktoré sú rozdelené medzi obce, mestá a vyššie územné celky. Najvýznamnejšou podielovou daňou je daň z príjmov fyzických osôb, z ktorej sa určitý percentuálny podiel prerozdeľuje medzi samosprávne celky.

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 668z 1. decembra 2004⁹ sa zaoberá kritériami a metodikou rozdeľovania výnosu z dane z príjmov fyzických osôb medzi obce a vyššie územné celky na Slovensku, s výnimkou dane, ktorá sa vyberá formou zrážky. Toto nariadenie je kľúčové pre správne rozdelenie finančných prostriedkov získaných z dane z príjmov. Nariadenie vlády č. 668/2004 Z. z. bolo upravené a doplnené Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 363/2020 Z. z.¹⁰

Rozdeľovanie výnosu z dane z príjmov fyzických osôb medzi obce na Slovensku sa riadi určitými kritériami, ako sú počet obyvateľov, veľkostná kategória obcí, počet študentov a veková štruktúra obyvateľstva. Konkrétne sa 23% z výnosu delí podľa počtu obyvateľov s trvalým pobytom, pričom časť z tejto sumy sa upravuje podľa nadmorskej výšky obce. Ďalších 32% sa rozdelí na základe veľkostnej kategórie obce, 40% podľa počtu žiakov a 5% na základe počtu seniorov (vek nad 62 rokov a trvalý pobyt). Výpočet podielu obce na daňovom výnose sa vykonáva mesačne podľa špecifického vzorca a výsledok sa zaokrúhľuje na celé eurá.

Pre účely distribúcie výnosu z dane z príjmov podľa § 3 zákona, rozdelenie vyšším územným celkom zahŕňa rôzne kritéria: 15% podľa počtu obyvateľov s trvalým pobytom, 15% podľa mladých obyvateľov vo veku 15 až 18 rokov, 32% podľa starších obyvateľov nad 62 rokov, 9% na základe obrátenej hustoty obyvateľstva, 20% podľa dĺžky ciest II. a III. triedy a 9% podľa celkovej rozlohy územného celku. Podiel na výnose dane sa vypočítava mesačne podľa špecifikovaného vzorca a zaokrúhľuje na celé eurá.

Tabuľka 2: Historický vývoj rozdelenia podielových daní v SR

Rok	Podiel pre obce (%)	Podiel pre VÚC (%)
2004	70.3	23.5
2012	65.4	21.9
2015	68.5	29.2
2016	70.0	30.0

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa zákona č.564/2004 Z.z.

⁹ Slov-Lex. Nariadenie vlády: Nariadenie vlády č. 668/2004 o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/668/20230101>

¹⁰ Slov-Lex. Nariadenie vlády: Nariadenie vlády č. 363/2020 Z.z. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/363/20210101>

Od prvého januára 2016 sa podielová daň na Slovensku rozdeľuje v podiele 70% pre obce a 30% pre VÚC. Takto nadstavené rozdelenie zatiaľ funguje až dodnes.

Tabuľka 2 ukazuje, ako sa podiely výnosov z dane, ktoré pripadajú obciam a vyšším územným celkom, menili v priebehu času. Zaznamenáva sa tu zvýšenie podielov pre vyššie územné celky a mierne kolísanie podielov pre obce, čo naznačuje politické a ekonomické zmeny v prístupe k prerozdeleniu daňových príjmov na Slovensku.

1.3 Financovanie miestnej samosprávy v Rakúsku

Rakúska republika je federálnym alebo kvázi-federálnym štátom s dvoma úrovňami subnárodnej vlády, federálnymi štátmi a obcami. Najnižšou úrovňou so samosprávou je obec. Okresy (Bezirke) sú iba administratívnymi jednotkami bez kompetencií. Rakúsko má celkovo 2096 miestnych administratívnych jednotiek (LAUs), pričom priemerná veľkosť populácie podľa LAU je 4227 obyvateľov.

V Rakúsku existuje viac ako 2 000 obcí, z ktorých väčšina je veľmi malá (menej ako 10 000 obyvateľov) a tvoria najnižšiu (tretiu) územnú úroveň. Keďže okresné správne úrady, ktoré organizačne patria pod krajiny (Länder), ale plnia úlohy federálnej aj krajinskej úrovne, a medziobecné združenia (Gemeindeverbände) nie sú samostatnými územnými jednotkami, neexistuje iný typ územnej jednotky pod úrovňou krajov ako obce. Obce môžu byť ďalej rozdelené na lokálne okresy, ktoré však nie sú nezávislými entitami. Viedeň sa skladá z 23 okresov, ktorých zhromaždenia sú volené a majú určité vlastné kompetencie. Je to kvôli výnimočnému postaveniu Viedne ako hlavného mesta Rakúska, ktoré je zároveň krajom a obcou.¹¹

Rakúsko je rozdelené do 9 spolkových krajín (Bundesländer), ktoré majú rozsiahle právomoci, najmä v oblastiach, ako vzdelávanie, zdravotníctvo, regionálny rozvoj a policajné právomoci. Každá spolková krajina má svoj vlastný zákonodarný orgán, známy ako Landtag, ktorý prijíma zákony v rámci svojej kompetencie. Landtage volia Landesregierung, teda vládu spolkovej krajiny, ktorú vedie Landeshauptmann (guvernér).

Obce (Gemeinden) predstavujú základnú stavebnú jednotku územnej samosprávy v Rakúsku. Tieto lokálne jednotky majú na starosti širokú škálu služieb, ktoré sú nevyhnutné pre každodenný život obyvateľov. Medzi tieto služby patrí správa a údržba mestských infraštruktúr, ako sú cesty, mosty a verejné priestranstvá, zabezpečenie

¹¹ Moreno. Article: Local Government in Austria. Accesible on: <https://eu.vlex.com/vid/local-government-in-austria-394138890>

základného a stredoškolského vzdelávania, miestna doprava, ako aj plánovanie i rozvoj obce. Každá obec je riadená starostom (Bürgermeister), ktorý je hlavným výkonným orgánom obce a zastupiteľstvom (Gemeinderat), čo je volený orgán zodpovedný za legislatívne úlohy na obecnej úrovni. Tieto pozície sú obsadzované priamymi voľbami obyvateľmi obce, čo zabezpečuje demokratické zastúpenie miestnych záujmov. Okrem toho sú obce často zodpovedné aj za kultúrne a rekreačné služby, ako sú knižnice, športoviská a organizácia kultúrnych podujatí, čo prispieva k zvýšeniu kvality života v obci. Mnohé obce tiež priamo spravujú miestne hasičské zbory a iné núdzové služby, ako aj miestne zdravotnícke zariadenia i sociálne služby.

„Ústavná listina Rakúska (Bundes-Verfassungsgesetz) vymedzuje právomoci federálnej vlády, krajín (Länder) a miestnych samospráv ako právnych subjektov, vrátane práva samostatne rozpočtovať, vlastniť majetok a uzatvárať zmluvy. Kompetencie federálnej vlády a krajín v oblasti zdaňovania sú stanovené v Ústavnom zákone o financiách z roku 1948 (Finanz-Verfassungsgesetz), ktorý je špeciálnym federálnym ústavným zákonom. Tento ústavný zákon stanovuje základné princípy pre finančné vzťahy medzi jednotlivými úrovňami vlády (federálna vláda, kraje a obce). Medzi najdôležitejšie patrí zdaňovanie a delenie daní, pravidlá pre nosenie nákladov a transfery. Kým Ústavný zákon o financiách stanovuje princípy, detaily medzivládnych fiškálnych vzťahov na základe týchto princípov sú regulované jednotlivými zákonmi federálneho parlamentu, z ktorých najdôležitejší je Zákon o medzivládnych fiškálnych vzťahoch (IFRA).“¹²

Spolkové krajiny a obce majú značnú autonómiu, nielen v právomociach, ale aj vo fiškálnej kapacite. Spravujú svoje vlastné rozpočty a majú právo vyberať niektoré dane i poplatky, čo im umožňuje financovať lokálne projekty a služby. Územná správa v Rakúsku je ústavne zabezpečená, jej základné princípy a štruktúra sú definované v rakúskej ústave. Toto zabezpečuje, že pri zmene vládnych politík, základná štruktúra územnej správy ostáva stabilná. Tento model decentralizovanej správy umožňuje efektívnejšie riadenie verejných služieb a prispôsobenie sa lokálnym potrebám, zatiaľ čo stále udržiava koordináciu a súlad s celoštátnymi politikami.

1.3.1 Financovanie spolkových krajín v Rakúsku

Financovanie spolkových krajín (Bundesländer) v Rakúsku je zložitý proces, ktorý kombinuje viaceré zdroje príjmov. Tieto krajiny majú dôležitú úlohu v rakúskej

¹² BUNDESMINISTERIUM FÜR FINANZEN. Fiškálny federalizmus. 2018. Dostupné na: <https://www.bmf.gv.at/en/topics/budget-economic-policy/fiscal-federalism.html>

federálnej štruktúre a sú zodpovedné za široké spektrum verejných služieb vrátane zdravotníctva, vzdelávania, sociálnych služieb a regionálneho rozvoja.

Najvýznamnejším zdrojom príjmov pre spolkové krajiny sú podielové dane, ktoré sú prerozdeľované z federálnych daní podľa špecifických kľúčov. Medzi tieto dane patrí daň z príjmov fyzických osôb, daň z príjmov právnických osôb a daň z pridanej hodnoty. Prerozdelenie týchto daní je regulované federálnymi zákonmi a dohodami medzi federálnou vládou a spolkovými krajinami.

Spolkové krajiny majú právomoc ukladať aj vlastné dane, hoci ich využitie je obmedzenejšie v porovnaní s obcami. Patria sem špecifické dane, ako sú dane z dedičstva a darovania, motorových vozidiel a niektoré environmentálne dane.

Spolkové krajiny často prijímajú rôzne dotácie a granty z európskych fondov, iných medzinárodných zdrojov na financovanie projektov v oblastiach, ako infraštruktúra, životné prostredie a sociálne programy. Tieto prostriedky môžu byť cielené na špecifické projekty alebo na podporu širších programov regionálneho rozvoja.

Transferové platby od federálnej vlády sú ďalším dôležitým zdrojom príjmov. Tieto platby môžu byť určené na konkrétne účely, ako sú zdravotníctvo a sociálne služby, kde spolkové krajiny hrajú kľúčovú úlohu. Tiež môžu zahŕňať všeobecné transferové platby na podporu verejných služieb krajiny.

Na financovanie veľkých investícií alebo na preklopenie dočasných rozpočtových nedostatkov môžu spolkové krajiny využívať pôžičky alebo emitovať dlhopisy. Táto možnosť im umožňuje získavať kapitál na rozsiahle projekty, ako sú výstavba škôl, nemocníc alebo dopravných infraštruktúr.

Okrem vyššie uvedených hlavných zdrojov môžu spolkové krajiny získavať príjmy aj z poplatkov za služby, predaja majetku, prenájmu a iných obchodných aktivít.

Financovanie spolkových krajín v Rakúsku je teda komplexné a zahŕňa kombináciu vlastných príjmov, podielových daní, štátnych transferov, úverov a medzinárodných zdrojov. Tento systém umožňuje krajinám vykonávať ich štatutárne povinnosti a zároveň poskytuje flexibilitu v riadení svojich financií.

1.3.2 Financovanie obcí v Rakúsku

Financovanie obcí v Rakúsku sa realizuje prostredníctvom viacerých zdrojov, ktoré umožňujú týmto samosprávnym jednotkám riadiť a financovať širokú škálu

miestnych služieb. Obce majú značnú mieru fiškálnej autonómie a ich financie sú kombináciou vlastných príjmov, podielových daní aj rôznych dotácií.

Obce v Rakúsku majú právo vyberať rôzne lokálne dane a poplatky, ktoré tvoria významnú časť ich rozpočtov. Tieto zahŕňajú miestne dane, ako napríklad daň z nehnuteľností, daň za psa, komunálna daň (obecná daň z príjmov právnických osôb) a ďalšie poplatky za využívanie miestnej infraštruktúry a služieb. Poplatky za služby sú napríklad za odvoz odpadu, kanalizáciu, vodu a iné komunálne služby.

Podielové dane sú ďalším dôležitým zdrojom financovania obcí. Obce získavajú podiel na niektorých štátnych daniach, ktoré sú prerozdeľované podľa zákona, vrátane dane z príjmov fyzických osôb. Obce dostávajú významný podiel tejto dane, ktorá je rozdeľovaná podľa demografických a ekonomických kritérií stanovených rakúskym daňovým systémom.

Obce často prijímajú finančné prostriedky z vyšších úrovní vlády (spolkové krajiny alebo federálna vláda), ale aj z Európskej únie, ktoré sú určené na konkrétne projekty alebo na pokrytie určitých typov výdavkov, ako sú dotácie na infraštruktúrne projekty. Napríklad na výstavbu škôl, cestnú infraštruktúru, zdravotnícke zariadenia, či na projekty zamerané na udržateľný rozvoj. Granty z fondov EÚ môžu byť využité na regionálne rozvojové projekty, ktoré podporujú ekonomický rast a vytváranie pracovných miest.

Pre financovanie väčších investičných projektov môžu obce využívať pôžičky a úvery, buď od komerčných bánk alebo prostredníctvom verejných finančných inštitúcií poskytujúcich podporu lokálnym samosprávam.

Obce môžu tiež generovať príjmy z predaja majetku, prenájmu obecných nehnuteľností, z provízií alebo z podnikateľskej činnosti, ktorú riadia.

Tento diverzifikovaný prístup k financovaniu umožňuje obciam v Rakúsku flexibilitu a samostatnosť pri riadení miestnych záležitostí, pričom im umožňuje prispôbovať služby a projekty potrebám svojich obyvateľov.

1.3.3 Podielové dane v Rakúsku

Podielové dane v Rakúsku predstavujú dôležitý nástroj fiškálnej decentralizácie a zahŕňajú rozdelenie výnosov z niektorých štátnych daní medzi rôzne úrovne vlády vrátane federálnej vlády, spolkových krajín a obcí. Tento systém je zameraný na zabezpečenie

primeraných finančných zdrojov pre samosprávy na efektívne poskytovanie verejných služieb. Tu sú špecifické informácie o fungovaní a niektoré odlišnosti od iných krajín:

Výnosy spoločných spolkových daní uvedených v § 9 ods. 1 s výnimkou poplatku za kasína sa rozdeľujú medzi spolkovú vládu, krajiny (Viedeň ako krajina) a obce (Viedeň ako obec) v nasledujúcom percentuálnom pomere:

	<i>Cent. vláda</i>	<i>Krajiny</i>	<i>Obce</i>
<i>Daň z nadobudnutia nehnuteľnosti</i>	<i>5,702</i>	<i>0,556</i>	<i>93,742</i>
<i>Daň z hodnoty pozemkov</i>	<i>4,000</i>	<i>–</i>	<i>96,000</i>
<i>Príspevok na podporu bývania v 2017</i>	<i>19,450</i>	<i>80,550</i>	<i>–</i>
<i>Dane s jednotným kľúčom v roku 2017</i>	<i>67,663</i>	<i>20,486</i>	<i>11,851</i>
<i>Dane s jednotným kľúčom od roku 2018</i>	<i>67,934</i>	<i>20,217</i>	<i>11,849</i>

Dane s jednotným kľúčom sú daň z príjmov, daň zo spoločností, daň z obratu, jednorazové platby podľa dohody medzi Švajčiarskou konfederáciou a Rakúskou republikou o spolupráci v oblasti daní a finančných trhov, ako aj podľa dohody medzi Rakúskou republikou a Lichtenštajnským kniežatstvom o spolupráci v oblasti daní, dane z kapitálových transakcií, daň z tabaku, daň z elektriny, daň zo zemného plynu, daň z uhlia, daň z piva, daň zo šumivého vína, daň z medziproduktov, daň z alkoholu, daň z minerálneho oleja, daň z dedičstva a darovania, daň zo vstupu do nadácie, stabilizačný poplatok, daň z lietania, daň z motorových vozidiel, daň z poistenia, normovaná spotrebná daň, daň z motorových vozidiel súvisiacich s poistením, daň z reklamy, koncesionárska daň a príspevok na podporu umenia.¹³

V porovnaní s niektorými inými krajinami, ako je napríklad Francúzsko alebo niektoré stredoeurópske krajiny, má Rakúsko relatívne vyššiu úroveň fiškálnej decentralizácie. Obce a kraje majú významnú samostatnosť vo financovaní a správe svojich zdrojov.

¹³ BUNDESMINISTERIUM FÜR FINANZEN. Finanzausgleichgesetz. 2017. Dostupné na: https://www.bmf.gv.at/themen/beteiligungen.html#q=finanzausgleichgesetz%202017&pg=1&t=simple&po=&mi=application_msword

Rakúsko aplikuje relatívne flexibilný systém rozdelenia DPH medzi rôzne úrovne vlády, čo nie je také bežné v mnohých iných krajinách, kde môže byť DPH prerozdelená hlavne na centrálnej úrovni.

Rakúsko efektívne kombinuje výnosy z daní s grantmi a fondmi, najmä z EÚ, na financovanie rozsiahlych regionálnych a lokálnych projektov. Toto umožňuje lepšiu adaptáciu na lokálne potreby a projekty.

Podielové dane sú v Rakúsku kľúčové pre udržanie finančnej nezávislosti samospráv a ich schopnosť poskytovať dôležité verejné služby. Systém je navrhnutý tak, aby zabezpečil spravodlivé rozdelenie zdrojov a podporil regionálny rozvoj, zatiaľ čo umožňuje prispôbienie sa špecifickým potrebám a okolnostiam jednotlivých regiónov.

2 CIEĽ PRÁCE, METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce je aplikovať rakúsky model podielových daní na slovenský systém.

Medzi čiastkové ciele práce patrí:

- analýza súčasného stavu financovania miestnych samospráv na Slovensku
- identifikácia súčasných príjmov a výdavkov miestnych a regionálnych samospráv a zhodnotenie efektívnosť aktuálneho systému podielových daní
- porovnanie systému podielových daní na Slovensku a v Rakúsku
- identifikovanie kľúčových rozdielov a podobností medzi oboma systémami
- analýza výhod a nevýhod rakúskeho systému
- simulácia implementácie rakúskeho systému podielových daní na Slovensku, vytvorenie modelu simulácie, ktorý zahŕňa výpočet hypotetických príjmov a výdavkov miestnych a regionálnych samospráv
- zhodnotenie možných dopadov na finančnú autonómiu a kvalitu verejných služieb
- navrhnutie opatrení na zlepšenie systému podielových daní na Slovensku, na základe zistení zo simulácie a komparatívnej analýzy poskytnúť odporúčania pre efektívnejšie využívanie finančných zdrojov

Na dosiahnutie stanovených cieľov bola zvolená kombinácia rôznych metodologických prístupov a techník. Práca je rozdelená do troch kapitol, pričom každá kapitola využíva špecifické metodické postupy na dosiahnutie požadovaných výsledkov. V teoretickej časti sa použila analýza literatúry, systematické štúdium a analýza odbornej literatúry týkajúcej sa decentralizácie, financovania miestnych samospráv a podielových daní. Tiež bola použitá selekcia informácií, kde sa vybrali relevantné informácie z rôznych zdrojov, vrátane vedeckých článkov, odborných publikácií a legislatívnych dokumentov.

V rámci komparatívnej analýzy sa uskutočnilo porovnanie so zahraničím, konkrétne analýza a porovnanie systému podielových daní na Slovensku a v Rakúsku s cieľom identifikovať osvedčené postupy i potenciálne možnosti zlepšenia. Použili sa metódy komparácie a syntézy na porovnávanie údajov a syntézu získaných poznatkov na základe identifikovaných rozdielov a podobností medzi skúmanými systémami.

V empirickej časti sa realizovala simulácia implementácie rakúskeho systému podielových daní na Slovensku, ktorá zahŕňala výpočet hypotetických príjmov a výdavkov miestnych a regionálnych samospráv v období rokov 2017 – 2022. Použili sa kvantitatívne metódy na analýzu a interpretáciu štatistických údajov z oficiálnych databáz a vlastných výpočtov. Dáta týkajúce sa ekonomických ukazovateľov sme čerpali z databáz od Eurostatu. Vybranými ukazovateľmi sú HDP, zamestnanosť, platobná bilancia, príjmy a výdavky verejnej vlády. Hodnoty o príjmoch a výdavkoch verejnej správy na Slovensku pochádzajú z výročných správ od ministerstva financií SR. Príjmy verejnej správy v Rakúsku sme získali z rakúskeho štatistického úradu, výdavky zasa z Eurostatu. Príjmy z podielovej dane v Rakúsku sú od ministerstva financií. Vybrané ukazovatele sme prerátali na obyvateľa pre lepšie porovnanie, rovnako tak aj príjmy i výdavky verejných správ vo vybraných krajinách. Simulácia má znázorňovať novú potenciálnu podielovú daň. Pri jej realizácii sme zráтали vybrané daňové príjmy a prerátali ich percentuálne rozdelenie medzi jednotlivé úrovne vlády. Tento nový príjem sme pripočítali k celkovým príjmom miestnej aj regionálnej samosprávy. Nové celkové výdavky sme vyrátali priamoúmerne k celkovým príjmom cez percentuálny rast. Aplikovali sa metódy analýzy a syntézy, teda rozkladanie komplexných problémov na jednotlivé zložky a ich opätovné spájanie s cieľom identifikovať kľúčové faktory ovplyvňujúce financovanie samospráv.

Práca využíva niekoľko základných vedeckých metód, ktoré umožňujú dosiahnuť stanovené ciele a získať relevantné výsledky. Patrí sem komparatívna metóda na porovnávanie rôznych systémov financovania miestnych samospráv s cieľom identifikovať osvedčené postupy a možnosti zlepšenia. Analýza na systematické skúmanie jednotlivých zložiek financovania miestnych samospráv a podielových daní. Syntéza na spájanie jednotlivých zložiek do komplexného pohľadu na problematiku financovania miestnych samospráv. Selekcia na výber relevantných informácií a údajov z rôznych zdrojov. Deskripcia na podrobné popisovanie súčasného stavu financovania miestnych samospráv i podielových daní. Simulácia na modelovanie hypotetických scenárov a ich dopadov na financovanie miestnych samospráv.

Tieto metodologické prístupy umožnili vytvoriť komplexnú analýzu financovania miestnej samosprávy na Slovensku, identifikovať kľúčové problémy a navrhnúť efektívne riešenia na zlepšenie systému podielových daní.

3 VÝSLEDKY PRÁCE A DISKUSIA

V tretej a zároveň poslednej časti našej bakalárskej práce sa zameriavame na detailné porovnanie medzi Slovenskom a Rakúskom, aby sme dôkladne preskúmali možné výhody a nevýhody implementácie rakúskeho systému podielových daní na Slovensku. Najprv porovnáваме vybrané ekonomické ukazovatele oboch krajín. Toto porovnanie nám slúži na preukázanie lepšej ekonomickej pozície Rakúska, čo zároveň zdôvodňuje výber Rakúska ako modelu pre našu simuláciu.

Následne sa zameriavame na porovnanie miery decentralizácie v oboch krajinách, pričom sledujeme, ako sú prepojené podielové dane s mierou decentralizácie. V tejto časti analyzujeme, do akej miery sú miestne a regionálne samosprávy v Rakúsku a na Slovensku finančne a administratívne autonómne.

V poslednej časti kapitoly simulujeme implementáciu rakúskeho systému podielových daní na Slovensku. Prostredníctvom tejto simulácie zisťujeme, ako by tento systém ovplyvnil príjmy a výdavky miestnych i regionálnych samospráv na Slovensku. Simulácia nám poskytne konkrétne údaje a scenáre, ktoré môžu byť podkladom pre návrhy na zlepšenie financovania verejných služieb a infraštruktúry na Slovensku.

3.1 Porovnanie výkonnosti ekonomík Slovenska a Rakúska podľa vybraných ukazovateľov

3.1.1 Hrubý domáci produkt na obyvateľa

Tabuľka 3: HDP na obyvateľa

Časová frekvencia	Ročná										
Jednotka merania	Euro										
Národné účty indikátor (ESA 2010)	HDP v trhových cenách na obyvateľa										
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	37 926,12	38 551,83	39 651,09	40 974,97	42 562,55	43 961,50	45 855,37	47 268,51	45 333,40	45 182,11	49 862,22
Slovensko	13 646,25	13 802,54	14 147,49	14 846,30	15 057,38	15 688,22	16 652,60	17 496,59	17 315,00	18 395,95	20 142,51

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

HDP na obyvateľa v trhových cenách je jedným z najdôležitejších ukazovateľov ekonomickej výkonnosti krajiny. Analýza ukazuje, že HDP na obyvateľa v Rakúsku je počas celého sledovaného obdobia výrazne vyšší než na Slovensku. V roku 2022 dosiahol HDP na obyvateľa v Rakúsku 49862,22 EUR, zatiaľ čo na Slovensku to bolo len 20142,51 EUR. Tento rozdiel môže byť spôsobený viacerými faktormi vrátane vyššej produktivity

práce, väčšieho podielu služieb s vyššou pridanou hodnotou a efektívnejšieho využívania zdrojov v Rakúsku. Výrazný rozdiel v HDP na obyvateľa naznačuje, že Rakúsko má lepšie vybudovaný ekonomický základ, čo sa prejavuje aj v kvalite života a dostupnosti verejných služieb. Rakúsko, s vyšším HDP na obyvateľa, vykazuje vyššiu ekonomickú výkonnosť, čo sa odráža na vyššej životnej úrovni jeho obyvateľov.

3.1.2 Zamestnanosť

Tabuľka 4: Prechod zamestnaný-zamestnaný

Časová frekvencia		Ročná									
Jednotka merania		% zo všetkých zamestnaných									
Indikátor zamest.		Prechod zamestn. - zamestnaný									
Pohlavie		Oboje									
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	92,4	92,3	91,9	92,1	93	93,1	92,9	92,5	91,4	:	93,2
Slovensko	95,2	95	95,2	95	95,3	94,5	95,4	95,3	94	:	97,7

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

Ukazovatele zamestnanosti a nezamestnanosti poskytujú pohľad na trh práce v oboch krajinách. Podiel zamestnaných na celkovom počte obyvateľov je v Rakúsku a na Slovensku pomerne vysoký, pričom Rakúsko dosahuje mierne nižšie hodnoty v porovnaní so Slovenskom. V roku 2022 bol podiel zamestnaných v Rakúsku 93,2%, zatiaľ čo na Slovensku to bolo 97,7%. Tento rozdiel môže naznačovať lepšiu integráciu pracovnej sily a nižšiu mieru neformálneho zamestnania na Slovensku. Zamestnanosť v Rakúsku je stabilná a na vysokej úrovni, čo prispieva k sociálnej stabilite a ekonomickej prosperite krajiny. Vysoká zamestnanosť znamená, že väčšina obyvateľstva má prístup k stabilným príjmom, čo zvyšuje ich schopnosť míňať a prispievať k hospodárskemu rastu. Slovensko, podobne ako Rakúsko, má taktiež vysokú a stabilnú mieru zamestnanosti a robí pokroky v integrácii pracovnej sily i znižovaní nezamestnanosti. Dôležitým aspektom je aj zlepšenie pracovných podmienok a zvýšenie atraktivity pracovného trhu, čo môže prilákať kvalifikovaných pracovníkov a podporiť ekonomický rozvoj.

Tabuľka 5: Prechod nezamestnaný-zamestnaný

Časová frekvencia		Ročná									
Jednotka merania		% zo všetkých nezamestnaných									
Indikátor zamest.		Prechod nezamestnaný-zamest.									
Pohlavie		Oboje									
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	44,5	45,8	37,6	43,1	39,2	37,8	43,1	48,9	41,3	:	48,5
Slovensko	19,9	18	22,4	28,4	34,9	27,9	34,2	29	25,6	:	22,3

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

Tieto údaje jasne demonštrujú rozdiely v efektívnosti trhu práce medzi Rakúskom a Slovenskom. Rakúsko sa môže pochváliť robustným systémom aktívnych opatrení trhu práce, ktoré podporujú rýchlu reintegráciu nezamestnaných osôb do pracovného procesu. V rokoch 2019 a 2022 dosiahlo Rakúsko najvyššie hodnoty prechodu (48,9 % a 48,5 %), čo poukazuje na schopnosť rakúskeho trhu práce reagovať na hospodárske výkyvy a zabezpečiť stabilitu zamestnanosti aj v obdobiach ekonomickej neistoty. Na Slovensku, naopak, dosahuje prechod z nezamestnanosti do zamestnanosti nižšie hodnoty. Najvyšší prechod bol zaznamenaný v roku 2016 (34,9 %), avšak od roku 2017 dochádza k postupnému poklesu, až na hodnotu 22,3 % v roku 2022.

3.1.3 Bežný účet platobnej bilancie na obyvateľa

Tabuľka 6: Platobná bilancia, bežný účet na obyvateľa

Časová frekvencia		Ročná									
Jednotka merania		Euro									
Položka BOP		Bež. účet na obyvateľa									
Sektor (ESA 2010)		Celková ekonomika									
Stav alebo tok		Bilancia									
Geopolitická entita		Zvyšok sveta									
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	562,37	749,11	980,96	706,98	1 159,49	604,15	414,79	1 127,12	1 560,35	743,56	-145,17
Slovensko	126,68064	255,49209	161,29224	-309,2068	-411,5592	-299,8312	-365,5896	-586,0068	97,423845	-728,593	-1476,528

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

Bežný účet platobnej bilancie je dôležitým ukazovateľom ekonomických vzťahov krajiny so zahraničím. Rakúsko má počas väčšiny sledovaného obdobia pozitívne saldo, čo znamená, že krajina viac exportuje než importuje. Naopak, Slovensko má prevažne záporné saldo, čo naznačuje vyšší import v porovnaní s exportom. V roku 2022 dosiahlo Rakúsko saldo bežného účtu -145,17 EUR, zatiaľ čo Slovensko malo saldo -1476,528 EUR. Pozitívna platobná bilancia Rakúska ukazuje na jeho schopnosť generovať prebytky v medzinárodnom obchode, čo posilňuje jeho finančnú stabilitu a schopnosť investovať do dlhodobých projektov. Na druhej strane, záporná platobná bilancia Slovenska naznačuje vyšší dovoz ako vývoz, čo môže byť indikátorom závislosti na zahraničných produktoch a službách. To môže mať vplyv na stabilitu ekonomiky v prípade globálnych ekonomických šokov.

3.1.4 Celkové príjmy verejnej vlády na obyvateľa

Tabuľka 7: Príjmy verejnej vlády na obyvateľa

Časová frekvencia		Ročná									
Jednotka merania		Euro									
Sektor		Verejná správa									
Národné účty indikátor (ESA 2010)		Celk. príjmy ver. vlády na obyvateľa									
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	18 592,88	19 159,34	19 707,29	20 537,27	20 658,47	21 313,76	22 436,02	23 275,89	22 129,31	22 777,33	24 780,80
Slovensko	5 015,96	5 465,30	5 680,62	6 368,85	6 018,64	6 042,35	6 437,66	6 878,53	6 819,63	7 388,95	8 194,62

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

Príjmy verejnej správy na obyvateľa sú ďalším kľúčovým ukazovateľom, ktorý reflektuje schopnosť štátu mobilizovať zdroje na financovanie verejných služieb. V Rakúsku sú tieto príjmy výrazne vyššie než na Slovensku. V roku 2022 dosiahli príjmy verejnej správy na obyvateľa v Rakúsku 24780,80 EUR, zatiaľ čo na Slovensku to bolo 8194,62 EUR. Vyššie príjmy verejnej správy umožňujú Rakúsku poskytovať rozsiahle verejné služby a sociálne programy, ktoré prispievajú k vyššej kvalite života obyvateľov.

Vyššie príjmy verejnej správy v Rakúsku sú dôsledkom efektívneho daňového systému, vyššej zamestnanosti a vyšších plátov, čo umožňuje vláde zhromažďovať viac prostriedkov na verejné výdavky. Tieto príjmy sú investované do rozsiahlych sociálnych programov, zdravotníctva, vzdelávania a infraštruktúry, čím sa zabezpečuje vysoká kvalita života pre všetkých občanov. Na druhej strane, Slovensko má nižšie príjmy verejnej správy, čo obmedzuje jeho schopnosť financovať verejné služby na rovnakej úrovni ako Rakúsko. Napriek tomu Slovensko v posledných rokoch zaznamenalo pokroky v zlepšovaní daňovej disciplíny a efektívnosti výberu daní.

3.1.5 Celkové výdavky verejnej vlády na obyvateľa

Tabuľka 8: Výdavky verejnej vlády na obyvateľa

Časová frekvencia		Ročná									
Jednotka merania		Euro									
Sektor		Verejná správa									
Národné účty indikátor (ESA 2010)		Celk. výdavky ver. vlády na obyvateľa									
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	19 423,12	19 911,13	20 789,44	20 951,11	21 311,63	21 672,53	22 358,00	23 007,61	25 752,03	25 384,10	26 412,89
Slovensko	5 609,82	5 862,53	6 119,77	6 764,49	6 406,28	6 196,05	6 606,01	7 089,78	7 745,90	8 342,22	8 531,55

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát Eurostatu

Výdavky verejnej správy na obyvateľa sú indikátorom rozsahu a kvality verejných služieb poskytovaných štátom. V Rakúsku sú tieto výdavky opäť výrazne vyššie v porovnaní so Slovenskom. V roku 2022 dosiahli výdavky na obyvateľa v Rakúsku 26412,89 EUR, zatiaľ čo na Slovensku to bolo 8531,55 EUR. Vyššie verejné výdavky v Rakúsku môžu byť pripisované väčšiemu rozsahu sociálnych služieb, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania a iných verejných programov, čo umožňuje Rakúsku udržiavať vysokú kvalitu života a sociálneho zabezpečenia pre svojich občanov.

Analýza vybraných ukazovateľov medzi Slovenskom a Rakúskom odhaľuje výrazné rozdiely v ekonomickej výkonnosti, príjmoch a výdavkoch verejnej správy, zamestnanosti a platobnej bilancii. Rakúsko ako vyspelá ekonomika dosahuje vyššie hodnoty vo väčšine ukazovateľov, čo mu umožňuje poskytovať rozsiahlejšie verejné služby a sociálne programy. Na druhej strane, Slovensko má ešte priestor na zlepšenie v efektívnosti verejnej správy a hospodárskej výkonnosti.

3.2 Analýza príjmov a výdavkov miestnej a regionálnej úrovne v SR a v Rakúsku

3.2.1 Príjmy a výdavky miestnej a regionálnej úrovne v SR

Tabuľka 9: Príjmy a výdavky obcí a VÚC na obyvateľa

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Podiel z DPFO pre obce na obyvateľa	222	227	242	273	310	333	371	411	408	421	463
Celkové výdavky obcí na obyvateľa	656,46056	681,82517	714,303	803,179	746,4638	795,24483	903,57133	978,02738	1003,8729	1041,4397	1168,73
Celkové príjmy obcí na obyvateľa	685,1454	715,8093	746,541	848,616	813,214	851,2911	973,0185	1054,234	1110,272	1143,017	1252,98
Podiel z DPFO pre VÚC na obyvateľa	74,31897	76,14568	79,05413	116,0625	132,7328	142,8947	158,9818	176,0692	174,8861	180,4627	198,621
Celkové výdavky VÚC na obyvateľa	212,3449	220,7141	239,9745	235,3321	230,2658	252,8267	254,7296	295,2557	315,3088	332,8645	373,775
Celkové príjmy VÚC na obyvateľa	219,6113	231,9901	251,3272	252,8697	256,8700	281,5204	293,7658	337,7390	368,9469	379,0382	406,305

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov hospodárenia územnej samosprávy z MF SR

Tabuľka 9 zobrazuje podiely z výnosov daní z príjmu fyzických osôb (DzPFO) pre obce a VÚC v rokoch 2012 až 2022. Percentuálne podiely pre obce sa zvýšili zo 65,40 % v roku 2012 na 70 % v roku 2022. Podiely pre VÚC vzrástli z 21,90 % na 30 % za rovnaké obdobie. Tento nárast naznačuje posilňovanie finančnej autonómie miestnych samospráv, čo im umožňuje lepšie riadiť a plánovať svoje rozpočty a investície do miestnej infraštruktúry a služieb.

Údaje ukazujú, že podiel z DzPFO na obyvateľa v obciach a VÚC sa v rokoch 2012 až 2022 výrazne zvýšil. Napríklad v obciach vzrástol z 222 EUR v roku 2012 na 463 EUR v roku 2022. Vo VÚC sa podiel zvýšil zo 74,32 EUR na 198,62 EUR. Tento rast odráža nielen zvýšenie efektivity výberu daní, ale aj celkové zlepšenie ekonomickej situácie, ktoré umožnilo zvýšenie príjmov miestnych samospráv.

Celkové výdavky obcí na obyvateľa vzrástli zo 656,46 EUR v roku 2012 na 1168,73 EUR v roku 2022. Podobný trend je viditeľný aj vo VÚC, kde celkové výdavky na obyvateľa vzrástli z 212,34 EUR na 373,78 EUR. Tento nárast výdavkov naznačuje zvyšujúce sa potreby miestnych komunít a väčšie investície do verejných služieb, ako sú vzdelávanie, zdravotníctvo a infraštruktúra.

Celkové príjmy obcí na obyvateľa vzrástli zo 685,15 EUR v roku 2012 na 1252,99 EUR v roku 2022. Vo VÚC vzrástli príjmy na obyvateľa z 219,61 EUR na 406,31 EUR. Tento nárast príjmov reflektuje zvýšenú schopnosť miestnych a regionálnych samospráv zabezpečiť financovanie potrebných verejných služieb a projektov, ktoré prispievajú k zlepšeniu kvality života obyvateľov.

3.2.2 Príjmy a výdavky miestnej a regionálnej úrovne v Rakúsku

Tabuľka 10: Príjmy spolkových krajín a obcí na obyvateľa

Celkové príjmy spolkových krajín z fin. vyrovnania v rokoch 2017 až 2022, v eur na obyvateľa						
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Krajské dane	52,84302	151,3006	156,1363	154,86571	163,39045	172,04715
Výnosové podiely spol. fed. daň	1498,4608	1481,956	1533,387	1341,6499	1591,9683	1816,4279
Transfery v rámci fin. vyrovnania	1102,5316	1145,718	1192,332	1216,0103	1333,1788	1486,5025
Celkové príjmy z fin. vyrovnania	2653,8354	2778,975	2881,855	2712,5258	3088,5375	3474,9776
Celkové príjmy obcí z finančného vyrovnania v rokoch 2017 až 2022, v eur na obyvateľa						
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Obecné dane	658,43747	689,4797	715,801	693,57777	721,32741	764,6647
Výnosové podiely spol. fed. daň	861,94228	918,5307	954,8232	892,31612	1041,6465	1137,8337
Transfery v rámci fin. vyrovnania	-232,8225	-237,555	-270,1283	-226,5843	-240,6028	-283,9836
Celkové príjmy z fin. vyrovnania	1287,5572	1370,455	1400,496	1359,3096	1522,3712	1618,5148

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov hospodárenia územnej samosprávy od STATISTIK AUSTRIA

Príjmy spolkových krajín boli v sledovanom období nasledujúce.

Krajské dane v priebehu rokov 2017 až 2022 sa príjmy z krajských daní zvýšili z 52,84 EUR na obyvateľa v roku 2017 na 172,05 EUR na obyvateľa v roku 2022. Tento nárast naznačuje rastúcu úlohu krajských daní v rámci celkových príjmov spolkových krajín, čo svedčí o zvýšenej schopnosti krajov získavať vlastné zdroje financovania a tým aj o posilnení ich finančnej autonómie.

Výnosové podiely spoločných federálnych daní pre spolkové krajiny sa mierne zvyšovali z 1498,46 EUR na obyvateľa v roku 2017 na 1816,43 EUR na obyvateľa v roku 2022. Tieto výnosové podiely predstavujú značnú časť príjmov spolkových krajín a ich nárast naznačuje rastúce prerozdelenie spoločných daňových príjmov na regionálnej úrovni.

Transfery v rámci finančného vyrovnaní kolísali, pričom v roku 2017 dosiahli 1102,53 EUR na obyvateľa a v roku 2022 vzrástli na 1486,50 EUR na obyvateľa. Tieto transfery pomáhajú vyrovnávať finančné rozdiely medzi rôznymi regiónmi a zabezpečujú rovnomerné financovanie verejných služieb.

Celkové príjmy z finančného vyrovnaní vzrástli z 2653,84 EUR na obyvateľa v roku 2017 na 3474,98 EUR na obyvateľa v roku 2022. Tento nárast naznačuje celkové zlepšenie finančnej situácie spolkových krajín v Rakúsku, čo im umožňuje efektívnejšie poskytovať verejné služby a investovať do regionálneho rozvoja.

Príjmy obcí boli v sledovanom období nasledujúce.

Príjmy z obecných daní sa zvyšovali zo 658,44 EUR na obyvateľa v roku 2017 na 764,66 EUR na obyvateľa v roku 2022. Tento nárast ukazuje na rastúce daňové príjmy na úrovni obcí, čo zvyšuje ich schopnosť financovať miestne služby a infraštruktúru.

Výnosové podiely spoločných federálnych daní pre obce vzrástli z 861,94 EUR na obyvateľa v roku 2017 na 1137,84 EUR na obyvateľa v roku 2022. Tieto výnosové podiely tvoria podstatnú časť príjmov obcí a ich nárast prispieva k zvýšeniu finančnej stability a autonómie miestnych samospráv.

Transfery v rámci finančného vyrovnaní pre obce kolísali, pričom v roku 2017 dosiahli -232,82 EUR na obyvateľa a v roku 2022 dosiahli -283,83 EUR na obyvateľa. Tieto hodnoty naznačujú prerozdelenie finančných prostriedkov medzi obcami na vyrovnanie finančných rozdielov a zabezpečenie rovnomerného rozvoja.

Celkové príjmy z finančného vyrovnaní sa zvýšili z 1287,58 EUR na obyvateľa v roku 2017 na 1618,51 EUR na obyvateľa v roku 2022. Tento nárast naznačuje celkové zlepšenie finančnej situácie obcí v Rakúsku, čo im umožňuje lepšie plánovať a realizovať miestne projekty a služby.

Tabuľka 11: Výdavky spolkových krajín a obcí na obyvateľa

Rakúsko - celkové výdavky spolkových krajín a obcí na obyvateľa v eur											
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Spolkové krajiny	3497,66 84	3578,79 25	3695,9 08	3747,8 37	4059,96 71	4025,57 03	4124,15 47	4299,89 98	4494,64 05	4482,29 4	4642,32 18
Obce	3134,07 38	3258,50 93	3373,2 69	3500,7 99	3571,03 24	3689,31 46	3834,37 63	3988,72 17	4063,57 34	4103,68 17	4389,01 79

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z Eurostatu

V tabuľke 11 ukazujú celkové výdavky spolkových krajín a obcí na obyvateľa v rokoch 2012 až 2022. Spolkové krajiny mali výdavky na obyvateľa v rozmedzí od 3 497 EUR v roku 2012 do 4 642 EUR v roku 2022. Obce mali výdavky od 3 134 EUR do 4 389 EUR za rovnaké obdobie. Tieto stabilné a rastúce výdavky naznačujú kontinuálnu investíciu do miestnych služieb a infraštruktúry, čo podporuje udržateľný rozvoj a zvyšuje kvalitu života obyvateľov.

Údaje v tabuľke 11 ukazujú, že v Rakúsku dochádza k významnému zlepšeniu finančnej situácie na úrovni spolkových krajín aj obcí vďaka rastúcim daňovým príjmom a efektívnemu finančnému vyrovnaníu. Krajské aj obecné dane, spolu s výnosovými podielmi spoločných federálnych daní, tvoria významnú časť príjmov, pričom transfery v rámci finančného vyrovnaníu pomáhajú vyrovnávať regionálne rozdiely.

Tieto údaje poskytujú cenný pohľad na finančný systém Rakúska a môžu slúžiť ako inšpirácia pre optimalizáciu finančného systému na Slovensku. Porovnanie ukazuje, že stabilný a rastúci príjem na úrovni miestnych i regionálnych samospráv je kľúčovým faktorom pre podporu rozvoja a finančnej stability. Efektívne prerozdelenie finančných prostriedkov medzi federálnou, krajskou a miestnou úrovňou je nevyhnutné pre rovnomerný rozvoj všetkých regiónov a zabezpečenie vysokej kvality života pre všetkých obyvateľov.

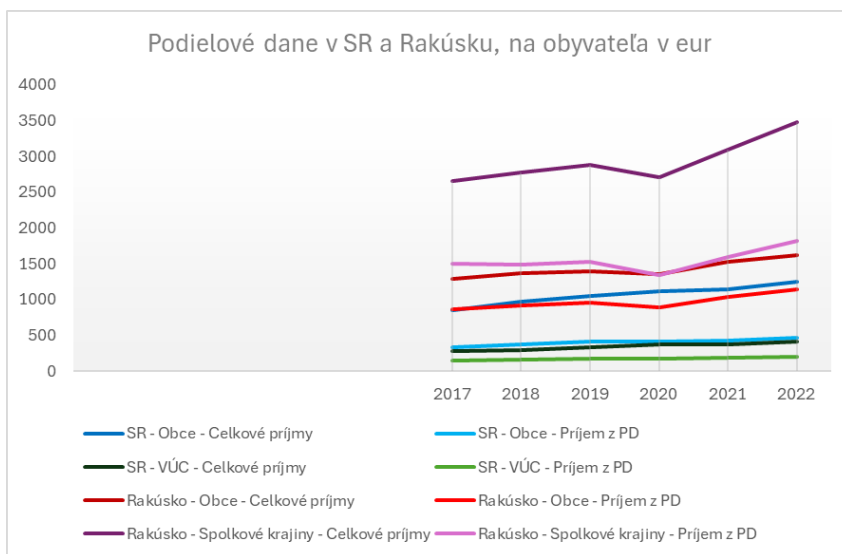
V Rakúsku sa podarilo zabezpečiť stabilný rast výdavkov na miestne služby a infraštruktúru prostredníctvom rastúcich krajských i obecných daňových príjmov, ako aj efektívneho systému finančného vyrovnaníu. Tento model umožňuje rovnomerné financovanie verejných služieb a infraštruktúrnych projektov, čím sa podporuje rovnomerný rozvoj všetkých regiónov a zvyšuje kvalita života pre obyvateľov.

Na Slovensku sa v posledných rokoch tiež pozoroval nárast príjmov miestnych samospráv, najmä z podielových daní z príjmu fyzických osôb, čo zvýšilo finančnú autonómiu miestnych samospráv. Napriek tomu, že celkové výdavky a príjmy obcí aj

vyšších územných celkov významne vzrástli, je potrebné pokračovať v optimalizácii finančného systému a zlepšovaní efektívnosti prerozdelenia finančných prostriedkov.

Slovensko môže čerpať inšpiráciu z rakúskeho modelu, ktorý zdôrazňuje význam stabilného a rastúceho príjmu na úrovni miestnych a regionálnych samospráv, efektívneho finančného vyrovnania a rovnomerného rozdelenia daňových príjmov. Implementácia podobných stratégií by mohla prispieť k stabilnému rastu výdavkov na miestne služby a infraštruktúru, pričom by sa zabezpečila rovnováha medzi rôznymi úrovňami vlád.

Graf 1: Vývoj podielových daní v SR a Rakúsku

Zdroj: Vlastné spracovanie

Graf zobrazuje porovnanie príjmov miestnej a regionálnej samosprávy, ako aj podielových daní na týchto príjmoch v Slovenskej republike a Rakúsku za obdobie 2017 – 2022. Celkové príjmy slovenských obcí postupne rastú, pričom podielové dane (PD) tvoria stabilnú, ale relatívne menšiu časť týchto príjmov. Vidíme postupný nárast príjmov z podielových daní. Podobne aj celkové príjmy vyšších územných celkov (VÚC) na Slovensku rastú, pričom podiel z podielových daní sa tiež postupne zvyšuje, ale zostáva nižší v porovnaní s Rakúskom. Rakúske obce vykazujú výrazne vyššie celkové príjmy na obyvateľa v porovnaní so slovenskými obcami. Podielové dane tvoria podstatnú časť týchto príjmov a ukazujú stabilný rast. Spolkové krajiny v Rakúsku tiež zaznamenávajú vysoké celkové príjmy na obyvateľa, pričom podielové dane sú významnou súčasťou týchto príjmov. Nárast príjmov z podielových daní je pozoruhodný a konzistentný počas sledovaného obdobia. Rakúske obce majú omnoho vyššie príjmy z podielových daní v porovnaní so slovenskými obcami. Rovnako aj spolkové krajiny v Rakúsku majú omnoho

vyššie príjmy z podielových daní ako VÚC na Slovensku. Tento rozdiel poukazuje na vyššiu mieru decentralizácie a finančnej autonómie rakúskych obcí i spolkových krajín.

3.3 Miera decentralizácie na Slovensku a v Rakúsku

3.3.1 Miera decentralizácie meraná indexom decentralizácie

„Decentralizácia je veľmi široký koncept. Všetky národy – dokonca aj takzvané unitárne, s jednou hlavnou úrovňou vlády, ktorá dohliada na všetky ostatné – musia z nutnosti vykonávať určitú formu decentralizácie. Napríklad verejné služby poskytované osobám musia byť aspoň spravované agentúrami blízкими tým, ktorým slúžia. Takže nemocnice a školy musia byť spravované manažérmi, ktorí majú určitý stupeň diskrecie nad rozhodovaním o výdavkoch; lokálne služby ako sanitácia, voda, rekreácia a odpad sú takmer vždy poskytované miestnymi vládami; sociálna pomoc a služby sú poskytované prostredníctvom agentúr zamestnávajúcich sociálnych pracovníkov a tak ďalej.“¹⁴

Celková decentralizácia je reprezentovaná priemerným skóre troch dimenzií. Tými sú fiškálna decentralizácia, administratívna decentralizácia a politická decentralizácia. Fiškálna decentralizácia sa meria pomocou troch hlavných ukazovateľov. Pomerný podiel výdavkov, pomerný podiel príjmov a fiškálna autonómia. Tieto ukazovatele hodnotia, do akej miery majú subnárodné orgány finančnú nezávislosť a kontrolu nad svojimi rozpočtami. Administratívna decentralizácia je meraná pomocou troch ukazovateľov. Delegácia kompetencií na subnárodné orgány, dostupnosť ľudských zdrojov a miera, do akej sú subnárodné orgány kontrolované centrálnou úrovňou. Tieto ukazovatele určujú, do akej miery sú subnárodné orgány schopné samostatne spravovať svoje záležitosti a aký majú prístup k potrebným zdrojom. Politická decentralizácia sa hodnotí na základe piatich ukazovateľov. Právny základ pre princíp samosprávy, zastúpenie subnárodných úrovní na národnej úrovni, schopnosť subnárodných úrovní ovplyvňovať legislatívu a tvorbu politík vyšších úrovní vlády, miera, do akej subnárodné úrovne nadväzujú a udržiavajú priame vzťahy s inštitúciami EÚ a miera, do akej sú pri subsidiarite zohľadňované miestne aj regionálne dimenzie. Tieto ukazovatele merajú, do akej miery sú subnárodné úrovne zapojené do politického procesu a ako môžu ovplyvňovať rozhodovanie na vyšších úrovniach.¹⁵

¹⁴ BOADWAY, R. - SHAH, A. 2009. Fiskal Federalism Principles and Practices of Multiorder Governance. Cambridge : CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2009. [cit. str. 61] ISBN-13 978-0-511-65087-1

¹⁵ European Committee of the Regions. Index decentralizácie. Dostupné na: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Decentralization-Index.aspx>

Nasledujúce údaje sú z oficiálnej webovej stránky Európskeho výboru regiónov.¹⁶

Na lokálnej úrovni má Slovensko skóre decentralizácie 1,2, čo ho radí na 24. miesto z 27 krajín. Skóre decentralizácie je ďalej rozdelené podľa dimenzií: fiškálna decentralizácia dosahuje hodnotu 0,3, politická decentralizácia má skóre 1,6 a administratívna decentralizácia tiež dosahuje skóre 1,6. Na regionálnej úrovni má Slovensko celkové skóre decentralizácie 1,0, čo ho radí na 17. miesto z 27 krajín. Skóre decentralizácie podľa dimenzií je nasledovné: fiškálna decentralizácia má hodnotu 0,3, politická decentralizácia dosahuje skóre 1,3 a administratívna decentralizácia má hodnotu 1,5. Tieto údaje ukazujú, že Slovenská republika má nízku úroveň fiškálnej decentralizácie, čo znamená, že miestne a regionálne samosprávy majú obmedzenú finančnú autonómiu. Na druhej strane, politická a administratívna decentralizácia sú na vyššej úrovni, čo naznačuje, že obce i regióny majú určitú mieru politickej a administratívnej nezávislosti pri spravovaní svojich záležitostí.

Na lokálnej úrovni má Rakúsko skóre decentralizácie 1,5, čo ho radí na 18. miesto z 27 krajín. Skóre decentralizácie je ďalej rozdelené podľa dimenzií: fiškálna decentralizácia dosahuje hodnotu 1,3, politická decentralizácia má skóre 2 a administratívna decentralizácia dosahuje skóre 1,2. Na regionálnej úrovni má Rakúsko celkové skóre decentralizácie 2,2, čo ho radí na 6. miesto z 27 krajín. Skóre decentralizácie podľa dimenzií je nasledovné: fiškálna decentralizácia má hodnotu 1,3, politická decentralizácia dosahuje skóre 2,8 a administratívna decentralizácia má hodnotu 2,4. Tieto údaje naznačujú, že Rakúska republika má pomerne vysokú úroveň politickej a administratívnej decentralizácie na regionálnej úrovni, čo znamená, že federálne štáty majú značnú mieru politickej aj administratívnej nezávislosti. Fiškálna decentralizácia je tiež na vyššej úrovni ako na Slovensku, čo zabezpečuje väčšiu finančnú autonómiu pre miestne a regionálne samosprávy.

Index decentralizácie a jeho vplyv na fungovanie i financovanie lokálnych a regionálnych vlád predstavuje dôležitý faktor pre porozumenie dynamiky verejnej správy v rôznych krajinách. Tento index sa často pozoruje ako ukazovateľ množstva politických aj ekonomických mocí a kompetencií, ktoré sú decentralizované z centrálnej vlády na lokálne a regionálne úrovne. Jeho analýza môže odhaliť rôzne štruktúry správy verejných financií a

¹⁶ European Committee of the Regions. Index decentralizácie v jednotlivých krajinách. Dostupné na: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Decentralization-Index.aspx>

administratívnych povinností, ktoré ovplyvňujú efektívnosť, autonómiu i schopnosť reagovať na miestne potreby.

Naopak, Rakúsko s vyšším indexom decentralizácie poskytuje väčšiu autonómiu a kompetencie svojim lokálnym aj regionálnym vládam. Tento model umožňuje väčšiu flexibilitu pri formovaní a implementácii miestnych politík a služieb, čo vedie k efektívnejšiemu využívaniu zdrojov a zlepšenej kvalite verejných služieb.

3.3.2 Príjmy z medzivládnych transferov ako indikátor miery decentralizácie

Tabuľka 12: Príjmy z medzivládnych transferov

Príjmy z medzivládnych transferov ako % z celkových príjmov pre každú úroveň vlády (obe interne konsolidované len medzi centr. a soc. sektorom)											
Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko - centrálna	0,37	0,40	0,49	0,54	1,33	0,62	0,59	0,57	0,70	0,60	0,6
Štátna úroveň	79,53	79,82	79,19	80,58	81,09	79,78	77,92	78,10	77,26	78,12	81,38
Lokálna úroveň	64,29	64,93	64,45	63,36	61,98	63,43	62,72	63,75	63,52	64,59	66,19
Slovensko - centrálna	0,00	0,01	0	0,00	0,05	0,04	0,04	0,07	0,09	0,14	0,23
Lokálna úroveň	66,57	64,1	67,26	69,62	71,02	73,96	75,94	77,01	78,51	77,91	75,96

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa dát z OECD

Na Slovensku príjmy z medzivládnych transferov na centrálnej úrovni sú veľmi nízke, čo naznačuje, že centrálna vláda nie je výrazne závislá na prenosoch príjmov medzi vládnymi úrovňami. Väčšinu príjmov centrálnej vlády tvoria iné zdroje, čo je v súlade s unitárnym charakterom štátu, kde centrálna vláda má väčšiu kontrolu nad finančnými prostriedkami. Lokálna úroveň zaznamenáva vysoké percento príjmov z medzivládnych transferov, čo naznačuje značnú závislosť miestnych samospráv na finančných prenosoch od centrálnej vlády. Tento model môže obmedzovať finančnú autonómiu miestnych vlád a ich schopnosť flexibilne reagovať na miestne potreby. Index decentralizácie ukazuje, že Slovensko má nižšie hodnoty fiškálnej a administratívnej decentralizácie, čo sa prejavuje vo vysokej miere závislosti na centrálnej vláde.

V Rakúsku príjmy z medzivládnych transferov na centrálnej úrovni sú o niečo vyššie ako na Slovensku, čo naznačuje miernu závislosť centrálnej vlády na prenosoch príjmov. Táto závislosť však nie je výrazná, čo odráža federálnu štruktúru Rakúska, kde federálne štáty a obce majú väčšiu finančnú autonómiu. Štátna úroveň má vysoké percento príjmov z medzivládnych transferov, čo je charakteristické pre federálny systém, kde dochádza k značnému prenosu príjmov medzi federálnymi a miestnymi vládami. Lokálna úroveň zaznamenáva vysoké percento príjmov z medzivládnych transferov, čo odráža silnú finančnú podporu miestnych samospráv prostredníctvom federálneho systému. Index

decentralizácie pre Rakúsko naznačuje vyššiu úroveň fiškálnej a administratívnej decentralizácie, čo umožňuje väčšiu finančnú autonómiu miestnych i regionálnych vlád. Tento model podporuje efektívnejšie využívanie zdrojov a lepšiu kvalitu verejných služieb.

Napriek tomu, že Rakúsko využíva podielové dane a finančné vyrovnávanie vo väčšej miere, miera decentralizácie je na vyššej úrovni. Podielové dane v Rakúsku tvoria významnú časť príjmov miestnych a regionálnych vlád, čo im umožňuje väčšiu flexibilitu aj nezávislosť pri správe finančných prostriedkov. Tento systém podielových daní podporuje finančnú stabilitu a predvídateľnosť, čo je dôležité pre efektívne plánovanie a realizáciu verejných projektov. Porovnanie s údajmi z tabuľky ukazuje, že Rakúsko má vyššiu mieru decentralizácie napriek využívaniu podielových daní, čo naznačuje, že vyššia miera decentralizácie môže byť dosiahnutá aj pri intenzívnom využívaní podielových daní. Využitie podobného systému na Slovensku by mohlo viesť k väčšej finančnej autonómii miestnych a regionálnych samospráv, zlepšeniu kvality verejných služieb a efektívnejšiemu využívaniu zdrojov.

Analýza príjmov z medzivládnych transferov a indexu decentralizácie ukazuje, že Rakúsko má vyššiu úroveň decentralizácie v porovnaní so Slovenskom. Vyššia úroveň decentralizácie v Rakúsku prispieva k väčšej finančnej autonómii a efektívnosti lokálnych a regionálnych vlád, zatiaľ čo Slovensko, so svojim nižším stupňom decentralizácie, vykazuje vyššiu závislosť miestnych samospráv na centrálnej vláde. Tieto rozdiely v decentralizácii majú priamy vplyv na fungovanie a financovanie vládnych úrovní v oboch krajinách. Slovensko môže čerpať inšpiráciu z rakúskeho modelu na zvýšenie fiškálnej aj administratívnej autonómie svojich miestnych samospráv, čo by mohlo viesť k zlepšeniu kvality verejných služieb a lepšiemu prispôsobeniu sa miestnym potrebám.

Na základe analýzy miery decentralizácie prostredníctvom indexu decentralizácie a medzivládnych transferov môžeme konštatovať, že v prípade Slovenska je nižší index decentralizácie spojený s obmedzenejšími fiškálnymi a administratívnymi kompetenciami lokálnych i regionálnych vlád. Tento stav môže zvýrazniť ich závislosť od centrálnej vlády, čo môže mať za následok pomalšiu reakciu na miestne potreby a obmedzenú flexibilitu pri prispôbovaní politik. Porovnanie medzi Slovenskom a Rakúskom ukazuje, že vyšší stupeň decentralizácie môže pozitívne ovplyvniť efektívnosť a adaptabilitu lokálnych vlád.

3.4 Simulácia rakúskeho systému podielových daní na Slovensko

V tejto časti bakalárskej práce sa zaoberáme simuláciou rakúskeho systému rozdelenia podielových daní na Slovensko. Rakúsky model daní a prerozdelenia je známy svojou komplexnou štruktúrou, ktorá efektívne zabezpečuje stabilné financovanie na všetkých úrovniach verejnej správy. Naša simulácia zahŕňa široké spektrum daní, ktoré by mohli byť zahrnuté do podielového systému na Slovensku, s cieľom preskúmať možnosti zlepšenia financovania miestnych a regionálnych vlád.

Simulácia zahŕňa nasledujúce druhy daní, ktoré by mohli tvoriť podielový systém: daň z príjmov právnických osôb (DPPO), daň z pridanej hodnoty (DPH), spotrebné dane (na minerálne oleje, tabak, lieh, pivo, víno, elektrina, zemný plyn, uhlie), daň z motorových vozidiel, daň z príjmov vyberaná zrážkou, daň z poistenia, medzinárodné obchodné a transakčné dane, osobitný odvod finančných inštitúcií, odvod podnikov v regulovaných odvetviach

Tieto dane tvoria základ pre stabilné a rozmanité zdroje príjmov pre vládne úrovne, čo umožňuje lepšiu plánovateľnosť aj prispôsobenie financovania podľa konkrétnych potrieb miestnych a regionálnych samospráv.

Jedným z hlavných prínosov zavedenia rakúskeho systému je stabilita príjmov. Zahnutie širokej škály daní do rozdeľovania príjmov prispieva k zabezpečeniu stabilného finančného základu pre všetky úrovne verejnej správy. Ďalším dôležitým prínosom je transparentnosť. Jasne definované pravidlá rozdeľovania daní v rakúskom modeli zvyšujú transparentnosť prerozdelenia zdrojov. Rakúsky model taktiež prispieva k zvýšeniu finančnej autonómie miestnych a regionálnych vlád. Väčší podiel príjmov z daní na miestnej úrovni umožňuje samosprávam flexibilnejšie a efektívnejšie využívať svoje zdroje podľa konkrétnych potrieb a priorít ich obyvateľov.

Cieľom simulácie bolo aplikovať rakúsky model rozdelenia podielových daní na slovenský systém. Pridaním podielových daní s jednotným kľúčom sa očakávalo zvýšenie príjmov pre obce a vyššie územné celky (VÚC). V tejto analýze sa zameriame na porovnanie reálneho stavu s hypotetickými výsledkami simulácie, aby sme zistili, o koľko viac by si polepšili samosprávy, keby sa aplikoval nový prístup.

3.4.1 Simulácia a jej výsledky

Tabuľka 13: Reálny stav

Časové obdobie	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Podiel z DPFO pre obce na obyvateľa	222	227	242	273	310	333	371	411	408	421	463
Celkové výdavky obcí na obyvateľa	656,460 56	681,825 17	714,303	803,179	746,463 8	795,244 83	903,571 33	978,027 38	1003,87 29	1041,43 97	1168,7 31
Celkové príjmy obcí na obyvateľa	685,145 4	715,809 38	746,541 25	848,616 72	813,214 51	851,291 15	973,018 52	1054,23 42	1110,27 22	1143,01 7	1252,9 87
Podiel z DPFO pre VÚC na obyvateľa											
Podiel z DPFO pre VÚC na obyvateľa	74,3189 78	76,1456 84	79,0541 33	116,062 59	132,732 86	142,894 73	158,981 89	176,069 24	174,886 18	180,462 7	198,62 18
Celkové výdavky VÚC na obyvateľa	212,344 96	220,714 11	239,974 5	235,332 13	230,265 83	252,826 74	254,729 63	295,255 77	315,308 81	332,864 59	373,77 5
Celkové príjmy VÚC na obyvateľa	219,611 38	231,990 11	251,327 21	252,869 72	256,870 07	281,520 45	293,765 87	337,739 08	368,946 96	379,038 29	406,30 51

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov hospodárenia územnej samosprávy z MF SR

Reálny stav (tabuľka 13) - Roky 2017 – 2022:

Podiel z DzPFO pre obce na obyvateľa rástol z 333 EUR v roku 2017 na 463 EUR v roku 2022. Celkové výdavky obcí na obyvateľa sa zvyšovali zo 795,25 EUR v roku 2017 na 1168,73 EUR v roku 2022. Celkové príjmy obcí na obyvateľa rástli z 851,29 EUR v roku 2017 na 1252,99 EUR v roku 2022. Podiel z DzPFO pre VÚC na obyvateľa sa zvyšoval zo 142,90 EUR v roku 2017 na 198,62 EUR v roku 2022. Celkové výdavky VÚC na obyvateľa sa zvyšovali z 252,83 EUR v roku 2017 na 373,78 EUR v roku 2022. Celkové príjmy VÚC na obyvateľa rástli z 281,52 EUR v roku 2017 na 406,31 EUR v roku 2022.

Tabuľka 14: Simulácia: Alternatívne podielové dane pre SR

SIMULÁCIA - Slovensko - Podielové dane s jednotným kľúčom 2017 – 2022, v tisícoch eur						
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
DPPO	2770371,58	2787741,46	2716630,81	2702345,06	3531247,57	3918415,16
DPH	5918072,35	6317138,91	6832176,84	6822280,27	7494910,6	8442722,78
Spotrebná daň z minerál. olejov	1229597,2	1266852,78	1288921,65	1196253,5	1237044,44	1294143,45
Spotrebná daň z tabaku	710744,87	727645,288	766660,833	732026,268	851554,104	901197,6
Spotrebná daň z liehu	212423,102	221152,878	217990,64	207836,154	215507,223	237907,418
Spotrebná daň z piva	57300,5375	59646,2964	59364,5314	57066,2985	55003,1535	56343,8005
Spotrebná daň z vína	4161,61158	4702,305	4765,65266	4622,17171	5107,32868	5219,61142
Spotrebná daň z elektriny	11187,8674	10949,2425	12269,2783	11884,8015	10014,6164	11597,0703
Spotrebná daň zo zemného plynu	25651,6337	24052,941	23086,2186	23566,5696	24701,8026	24343,0033
Spotrebná daň z uhlia	105,9345	347,3109	382,3256	285,87006	258,25256	261,89384
Daň z motorových vozidiel	150352,757	154000,583	159312,767	142154,434	117915,036	134467,592
Daň z príjmov vyberaná zrážkou	178431,973	209169,507	245615,358	235080,951	289754,333	314766,541
Daň z poistenia	0	0	67921,8276	76557,9113	80377,231	90325,6339
Daň medzinár. obch. a transakcií	22433	23365	21079	19904	28735	39848
Osobitný odvod finanč. inštitúcií	127284	134177	143411	148950	0	0
Odvod podnik. v regul. odvetviach	165294	164028	127558	127507	101683	93459
Spolu	11583412,4	12104969,5	12687146,7	12508321,3	14043813,7	15565018,6

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa daňových príjmov z MF SR

Tabuľka 15: Simulácia: Rozdelenie alternatívnych podielových daní

SIMULÁCIA - rozdel. podiel. daní s jednotným kľúčom (v tis. eur)		2017	2018	2019	2020	2021	2022	
Štátna správa	92,5%	0,925	10714656,5	11197096,8	11735610,7	11570197,2	12990527,7	14397642,2
Regionálna samospráva	2%	0,02	231668,248	242099,39	253742,935	250166,425	280876,274	311300,371
Miestna samospráva	5,5%	0,055	637087,683	665773,323	697793,07	687957,669	772409,753	856076,02

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tabuľka 16: Simulácia: Dopady alternatívnej podielovej dane

SIMULÁCIA - prídanie daní s jednotným kľúčom, prerátané na obyvateľa v eurách						
Rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Podiel z dane príjmu FO pre obce	333,4204	370,9569	410,8281	408,0677	421,0795	463,4511
Podiel z dane s jednot. kľúčom pre obce	118,044	123,3591	129,2919	127,4695	141,7455	157,0992
Predpokladané celkové výdavky obcí	905,5453	1018,144	1097,934	1119,117	1170,578	1315,29
Celkové príjmy obcí	969,3351	1096,378	1183,526	1237,742	1284,763	1410,086
Podiel z dane príjmu FO pre VÚC	142,8947	158,9819	176,0692	174,8862	180,4627	198,6218
Podiel z dane s jednot. kľúčom pre VÚC	42,92509	44,85784	47,01524	46,35256	51,54384	57,12699
Predpokladané celkové výdavky VÚC	291,3828	293,6268	336,3554	354,9116	378,1342	426,3278
Celkové príjmy VÚC	324,4455	338,6237	384,7543	415,2995	430,5821	463,4321

Zdroj: Vlastné spracovanie

Simulácia (tabuľka 16) - Roky 2017 – 2022:

Predpokladané celkové výdavky boli vyrátané tak, že zvýšenie celkových príjmov by priamoúmerne zvýšilo celkové výdavky. Výpočty sú založené na percentuálnom raste.

Podiel z dane príjmu FO pre obce v roku 2017 bol 333,42 EUR a zvýšil sa na 463,45 EUR v roku 2022. Podiel z dane s jednotným kľúčom pre obce v roku 2017 bol 118,00 EUR a zvýšil sa na 157,10 EUR v roku 2022. Predpokladané celkové výdavky obcí sa zvýšili priamoúmerne so zvýšením príjmov, napríklad v roku 2017 boli 905,55 EUR a v roku 2022 dosiahli 1315,30 EUR. Celkové príjmy obcí v roku 2017 boli 969,34 EUR a zvýšili sa na 1410,09 EUR v roku 2022.

Podiel z dane príjmu FO pre VÚC sa zvýšil zo 142,89 EUR v roku 2017 na 198,62 EUR v roku 2022. Podiel z dane s jednotným kľúčom pre VÚC by v roku 2017 bol 42,93 EUR a zvýšil sa na 57,13 EUR v roku 2022. Predpokladané celkové výdavky VÚC by v roku 2017 boli 291,38 EUR a zvýšili by sa na 426,33 EUR v roku 2022. Celkové príjmy VÚC by v roku 2017 boli 324,45 EUR a zvýšili by sa na 463,43 EUR v roku 2022.

Rozdiely medzi reálnym stavom a simuláciou

1. Pre obce v reálnom stave podiel z dane príjmu FO v roku 2017 bol 333,42 EUR, čo zostáva rovnaké aj v simulácii. Podiel z dane s jednotným kľúčom bol v simulácii v roku 2017 118,00 EUR, čo predstavuje nový zdroj príjmu, ktorý v reálnom stave neexistuje. To znamená nárast o 118,00 EUR na obyvateľa.

Celkové výdavky obcí na obyvateľa v reálnom stave boli 795,25 EUR v roku 2017, zatiaľ čo v simulácii dosiahli predpokladané celkové výdavky 905,55 EUR v roku 2017, čo predstavuje rozdiel 110,30 EUR viac na obyvateľa. Celkové príjmy obcí na obyvateľa v reálnom stave boli 851,29 EUR v roku 2017, zatiaľ čo v simulácii dosiahli 969,34 EUR v roku 2017, čo predstavuje rozdiel 118,05 EUR viac na obyvateľa.

2. Vyššie územné celky (VÚC) v reálnom stave podiel z dane príjmu FO v roku 2017 bol 142,89 EUR, čo zostáva rovnaké aj v simulácii. Podiel z dane s jednotným kľúčom by v simulácii bol v roku 2017 42,93 EUR, čo predstavuje nový zdroj príjmu, ktorý v reálnom stave neexistuje. To znamená nárast o 42,93 EUR na obyvateľa.

Celkové výdavky VÚC na obyvateľa v reálnom stave boli 252,83 EUR v roku 2017, zatiaľ čo v simulácii dosiahli predpokladané celkové výdavky 291,38 EUR v roku 2017, čo predstavuje rozdiel 38,55 EUR viac na obyvateľa. Celkové príjmy VÚC na

obyvateľa v reálnom stave boli 281,52 EUR v roku 2017, zatiaľ čo v simulácii dosiahli 324,45 EUR v roku 2017, čo predstavuje rozdiel 42,93 EUR viac na obyvateľa.

Simulácia implementácie podielových daní s jednotným kľúčom ukazuje, že obce a vyššie územné celky by získali výrazne vyššie príjmy a výdavky na obyvateľa v porovnaní s reálnym stavom. Tento nový zdroj príjmov by umožnil obciam a VÚC lepšie plánovať a realizovať verejné projekty, čím by sa zvýšila kvalita verejných služieb aj celkový rozvoj regiónov.

3.4.2 Zhrnutie výsledkov

Simulácia ukazuje, že obce a vyššie územné celky na Slovensku by zaznamenali výrazný nárast príjmov a výdavkov, keby sa aplikoval rakúsky systém rozdelenia podielových daní. Tento nárast by mal pozitívny vplyv na poskytovanie verejných služieb a infraštruktúru, pretože vyššie príjmy by umožnili lepšie financovanie miestnych a regionálnych projektov.

Obce by mali viac finančných prostriedkov na obyvateľa, čo by im umožnilo zvýšiť svoje výdavky a zlepšiť poskytovanie služieb o 118,00 EUR na obyvateľa v roku 2017 a až o 157,10 EUR v roku 2022. Vyššie územné celky (VÚC) by taktiež zaznamenali nárast príjmov o 42,93 EUR na obyvateľa v roku 2017 a až 57,13 EUR v roku 2022, čo by im umožnilo lepšie plánovanie a realizáciu regionálnych projektov. Implementácia rakúskeho modelu rozdelenia podielových daní na Slovensku by mohla priniesť významné výhody vo forme zvýšených príjmov a finančnej autonómie pre miestne a regionálne samosprávy. Aplikácia rakúskeho systému by mohla priniesť nasledujúce zlepšenia:

Jedným z hlavných argumentov pre zavedenie takéhoto systému je zníženie závislosti miestnych a regionálnych samospráv na transferoch a dotáciách zo strany centrálnej vlády. Keďže samosprávy by získali viac finančných prostriedkov priamo z podielových daní, ich potreba žiadať o dodatočné financie by sa znížila. To by mohlo viesť k zníženiu administratívnych nákladov spojených s prerozdeľovaním dotácií a k zvýšeniu efektívnosti verejnej správy.

Väčšia finančná autonómia miestnych i regionálnych samospráv by im mohla umožniť lepšie plánovanie a realizáciu miestnych projektov podľa konkrétnych potrieb ich obyvateľov. Tým by sa pravdepodobne zlepšila kvalita verejných služieb a infraštruktúry, čo by mohlo prispieť k celkovému zlepšeniu životných podmienok v regiónoch.

Ďalším prínosom by mohlo byť zníženie neefektívnych výdavkov, ktoré často vznikajú pri centralizovanom prerozdeľovaní zdrojov, pretože miestne samosprávy majú lepší prehľad o potrebách svojich obyvateľov a môžu flexibilnejšie reagovať na ich požiadavky. Keď samosprávy získajú viac finančných prostriedkov priamo z podielových daní, môžu tieto prostriedky efektívnejšie využiť na miestne potreby.

Podielové dane umožňujú jasnejšie sledovanie finančných tokov a zvyšujú transparentnosť pri prerozdeľovaní zdrojov. Tento systém tiež zvyšuje zodpovednosť miestnych a regionálnych samospráv, pretože sú priamo zodpovedné za efektívne využitie získaných prostriedkov. To môže viesť k zvýšeniu dôvery verejnosti v miestne vlády a k lepšiemu zapojeniu občanov do rozhodovacích procesov.

Vyššie príjmy z podielových daní by pravdepodobne podporili miestny rozvoj. Miestnym a regionálnym samosprávam by umožnili realizovať viac projektov zameraných na rozvoj miestnej infraštruktúry, vzdelávania, zdravotníctva i ďalších dôležitých oblastí. Tento prístup by mohol prispieť k zníženiu regionálnych rozdielov a k podpore udržateľného rozvoja v rámci celej krajiny.

Implementácia rakúskeho modelu rozdelenia podielových daní na Slovensko by mohla priniesť mnoho výhod pre miestne aj regionálne samosprávy, vrátane zvýšenia príjmov, zníženia závislosti na transferoch a dotáciách, zvýšenia finančnej autonómie, zníženia neefektívnych výdavkov a zvýšenia transparentnosti a zodpovednosti. Tento prístup by mohol podporiť efektívnejšie využívanie zdrojov i zlepšiť kvalitu verejných služieb, čo by prispelo k celkovému rozvoju regiónov a zlepšeniu životných podmienok obyvateľov.

Záver

Táto bakalárska práca sa zaoberala financovaním miestnej samosprávy na Slovensku, pričom kládla zvláštny dôraz na systém podielových daní. Hlavným cieľom tejto bakalárskej práce bolo aplikovať rakúsky model podielových daní na slovenský systém. Zistili sme, že tento prístup by pravdepodobne viedol k zvýšeniu príjmov, zníženiu závislosti na transferoch a dotáciách, a k zvýšeniu finančnej autonómie. Navyše, očakávali by sme zníženie neefektívnych výdavkov vo finančnom hospodárení samospráv. Podrobný výskum a analýza existujúceho systému podielových daní odhalili, že tento systém má kľúčový význam pre miestne samosprávy, pretože im poskytuje podstatnú časť príjmov z daňových výnosov. Tieto finančné prostriedky sú následne využívané na podporu verejných služieb a rozvoj infraštruktúry. Avšak súčasná analýza taktiež poukazuje na niekoľko zásadných výziev, vrátane komplexnosti používaných vzorcov pre distribúciu finančných prostriedkov, vysokej variability fondov, ktoré sú priamo ovplyvnené fluktuujúcimi ekonomickými podmienkami a potreby zvýšenej transparentnosti i zodpovednosti pri správe týchto zdrojov.

Komparatívna analýza s fiškálnymi systémami v Rakúsku naznačuje, že Slovensko by mohlo značne profitovať z implementácie niektorých osvedčených postupov, ktoré boli pozorované v tejto krajine. Konkrétne by mohlo ísť o zavedenie dynamického prispôsobenia percentuálnych podielov daní tak, aby lepšie reflektovali aktuálne ekonomické reality a špecifické lokálne potreby. Toto by nielen zlepšilo spravodlivosť a efektívnosť rozdeľovania finančných prostriedkov, ale tiež by mohlo prispieť k väčšej finančnej autonómii aj samostatnosti miestnych samospráv, čím by sa zvýšila ich schopnosť adekvátne reagovať na lokálne výzvy a potreby. Simulácia implementácie rakúskeho systému podielových daní na Slovensko ukázala možné pozitívne dopady na príjmy a výdavky miestnych a regionálnych samospráv. Implementácia rakúskeho modelu rozdelenia podielových daní na Slovensko by mohla priniesť mnoho výhod pre miestne i regionálne samosprávy, vrátane zvýšenia príjmov, zníženia závislosti na transferoch a dotáciách, zvýšenia finančnej autonómie, zníženia neefektívnych výdavkov a zvýšenia transparentnosti aj zodpovednosti.

Zoznam použitej literatúry

1. BOADWAY, R. SHAH, A. 2009. Fiscal Federalism. Cambridge: Cambridge University Press, 2009, 630 s. ISBN 100521732115
2. BUNDESMINISTERIUM FÜR FINANZEN. Fiškálny federalizmus. 2018. Dostupné na: <https://www.bmf.gv.at/en/topics/budget-economic-policy/fiscal-federalism.html>
3. BUNDESMINISTERIUM FÜR FINANZEN. Finanzausgleich. 2017. Dostupné na: https://www.bmf.gv.at/themen/beteiligungen.html#q=finanzausgleichgesetz%202017&pg=1&t=simple&po=&mi=application_msword
4. European Committee of the Regions. Index decentralizácie. Dostupné na: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Decentralization-Index.aspx>
5. European Committee of the Regions. Index decentralizácie v jednotlivých krajinách. Dostupné na: <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/Decentralization-Index.aspx>
6. Eurostat. Databáza: HDP a hlavné komponenty. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_gdp__custom_11736353/default/table?lang=en
7. Eurostat. Databáza: Platobná bilancia. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/bop_c6_a__custom_11742906/default/table?lang=en
8. Eurostat. Databáza: Pracovný trh, prechody. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_long_a__custom_11742520/default/table?lang=en
9. Eurostat. Databáza: Vládne príjmy, výdavky a hlavné agregáty. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/gov_10a_main__custom_11736947/default/table?lang=en
10. KERLEY, R. 1994. Managing in Local Government. Houndmills: Palgrave, 1994, 238 s. ISBN 100333604687

11. Ministerstvo financií SR. Vyhodnotenia výsledkov hospodárenia: Územná samospráva. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/verejne-financie/uzemna-samosprava/>
12. Moreno. Article: Local Government in Austria. Accessible on: <https://eu.vlex.com/vid/local-government-in-austria-394138890>
13. OECD. Databáza: Medzivládne transferové príjmy. Dostupné na: <https://www.oecd.org/tax/federalism/fiscal-decentralisation-database/>
14. OECD. Global Revenue Statistics Database. Dostupné na: <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/global-revenue-statistics-database.htm>
15. OECD-ilibrary. Článok: Funding and financing of local government public investment. 2022. Dostupné na: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/3d15c97e-en/index.html?itemId=/content/component/3d15c97e-en>
16. Slov-Lex. Nariadenie vlády: Nariadenie vlády č. 363/2020 Z.z. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/363/20210101>
17. Slov-Lex. Nariadenie vlády: Nariadenie vlády č. 668/2004 o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráve. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/668/20230101>
18. Slov-Lex. Zákon: Zákon 369/1990 Z.z. o obecnom zriadení. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1990/369/20240401>
19. Slov-Lex. Zákon: Zákon č. 145/1995 Z.z. o správnych poplatkoch. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1995/145/20240627>
20. Slov-Lex. Zákon: Zákon č. 447/2015 Z.z. o miestnom poplatku za rozvoj a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/447/20191130>
21. Slov-Lex. Zákon: Zákon č. 564/2004 o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/564/20240501>

22. Slov-Lex. Zákon: Zákon č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/583/20240501>
23. Slov-Lex. Zákon: Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/595/20240401>
24. Statistik Austria. Zahlungen im Rahmen des Finanzausgleichs. Dostupné na: <https://www.statistik.at/statistiken/volkswirtschaft-und-oeffentliche-finanzen/oeffentliche-finanzen/finanzausgleich>
25. The Editors of Encyclopaedia Britannica. Článok: Revenue sharing. 2024. Dostupné na: <https://www.britannica.com/money/revenue-sharing-government>